

Moderný prístup k verejnému obstarávaniu

3. vydanie

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Tento projekt je financovaný z Európskeho sociálneho fondu.

Obsah

1. Zelené verejné obstarávanie

Zhodnotenie roku 2022 v zelenom verejnom obstarávaní.....3

Rozhovor s odborníkom v téme zeleného verejného obstarávania.....5

2. Sociálne aspekty vo verejnom obstarávaní

Novinky v oblasti sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní.....8

Rodovo zodpovedné verejné obstarávanie.....9

Slovensko a Index rodovej rovnosti.....11

3. Verejné obstarávanie inovatívnych riešení

Zhodnotenie roku 2022 vo verejnom obstarávaní inovatívnych riešení.....19

Ešte stále váhate s inovatívnym obstarávaním? Inšpirujte sa s nami!.....19

Výber doplnkových zákonných inštitútov vhodných pre inovatívne postupy vo verejnom obstarávaní.....20

Analýza uplatňovania sociálnych, zelených a inovatívnych postupov vo verejnom obstarávaní.....24

Budúce aktivity.....30

Príhovor predsedu Úradu pre verejné obstarávanie

Ako nový predseda Úradu pre verejné obstarávanie sa veľmi teším, že verejnosti môžeme predložiť v poradí už tretie vydanie odborného časopisu, ktorý vznikol v rámci národného projektu **Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku** a zameriava sa na podporu udržateľného a strategického verejného obstarávania prostredníctvom obstarávania inovatívnych riešení, sociálnych a environmentálnych hľadísk vo verejnom obstarávaní.

Konečným príjemcom služieb štátnej a verejnej správy, respektíve ich pomyselným zákazníkom, je občan. Naplnenie jeho potrieb a očakávaní v rámci realizácie výkonu štátnej moci je určujúce pre vnímanie kvality ňou poskytovaných služieb. Veci verejné musia byť spravované v zmysle „kvalitne, efektívne a včas“. Obdobne vníma výkon verejnej moci aj koncepcia „Good governance“, ktorá spája kvalitu štátnej služby s nákladovou efektívnosťou. Túto koncepciu dlhodobo presadzujú významné nadnárodné organizácie ako Organizácia spojených národov, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, či Rada Európy. V kontexte tejto požiadavky vnímam úlohy zverené Úradu pre verejné obstarávanie ako nezastupiteľné a jedinečné. Výkon dohľadu a kontroly v oblasti verejného obstarávania, metodická pomoc, a v neposlednom rade vzdelávanie a prinášanie príkladov dobrej praxe zo zahraničia má potenciál pozitívne ovplyvniť verejné financie a vnímanie štátnej a verejnej správy občanmi Slovenskej republiky.

Aktivity zamerané na podporu a rozvoj udržateľného a strategického verejného obstarávania považujem za významné, keďže s touto agendou sa budeme stretávať nielen v rámci mechanizmu Plánu obnovy a odolnosti SR, ale aj počas nového programového obdobia Operačného programu Slovensko.

V roku 2022 Úrad pre verejné obstarávanie zorganizoval v spolupráci s Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj workshop na tému Sociálne verejné obstarávanie, ktorého cieľom bolo priblížiť verejným obstarávateľom, obstarávateľom a širokej odbornej verejnosti problematiku aplikácie sociálnych hľadísk pri zadávaní zákaziek a zároveň poukázať aj na konkrétne príklady z rozhodovacej praxe úradu. Okrem týchto aktivít chcem upriamiť pozornosť našich čitateľov aj na zverejnené zborníky k sociálnemu, zelenému a inovatívnemu verejnému obstarávaniu, ktoré sú dostupné on-line.

Napriek skutočnosti, že aktivity tohto národného projektu sa blížia ku koncu a začína sa fáza jeho udržateľnosti, pevne verím, že Úrad pre verejné obstarávanie bude mať v budúcnosti možnosť realizovať obdobné projekty s cieľom zvýšiť úroveň verejného obstarávania na Slovensku.

JUDr. Peter Kubovič
predseda Úradu pre verejné obstarávanie

JUDr. Peter Kubovič je absolventom Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Na Úrade pre verejné obstarávanie pôsobil na viacerých pozíciách, venoval sa metodike, bol riaditeľom legislatívno-právneho odboru a predsedom komisie pre rozhodovanie v konaní o námietkach. Ďalšie pracovné skúsenosti má z riadiacich pozícií v meste Trnava a na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Pôsobil aj ako metodik a špecialista na verejné obstarávanie v Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústave. Dlhodobo sa venuje lektorstvu v oblasti verejného obstarávania a je špecialista na rozhodnutia Súdneho dvora EÚ. Od roku 2020 je členom Rady Úradu pre verejné obstarávanie a od novembra 2022 aj predsedom Úradu pre verejné obstarávanie.

Zhodnotenie roku 2022 v zelenom verejnom obstarávaní

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej len „úrad“) aj v roku 2022 pokračoval v implementácii národného projektu *Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku*.

Úrad v rámci témy zeleného verejného obstarávania pripravil **metodickú príručku** s názvom „**Uplatňovanie zelených aspektov pri obstarávaní potravín**“. Táto metodická príručka poskytuje verejným obstarávateľom základné informácie a možnosti ako obstarávať potraviny, služby hromadného stravovania a catering s využitím environmentálnych aspektov v súlade so zákonom o verejnom obstarávaní.

Cieľom vydania tejto metodickej príručky je prispieť k zvyšovaniu podielu zelených zákaziek pri obstarávaní potravín, služieb hromadného stravovania

a cateringu, ako aj celkovo k zvýšeniu povedomia o možnostiach zeleného verejného obstarávania v tejto produktovej skupine, čo by malo priniesť čerstvé potraviny na stôl, taktiež mať priaznivý vplyv na zdravie ľudí a súčasne znížiť negatívny dopad na životné prostredie.

Metodická príručka sa člení na tri časti, pričom v prvej časti sú vysvetlené základné pojmy a spôsoby ako aplikovať environmentálny aspekt pri obstarávaní potravín. Súčasne je táto časť doplnená o najčastejšie používané značky, ktoré sa používajú na označovanie pôvodu, kvality a ekologickosti potravín a príklady dobrej

praxe. Druhá a tretia časť sa zameriava na obstarávanie potravín, služieb hromadného stravovania a cateringu a uvádza, akým spôsobom je pri ich obstarávaní možné aplikovať environmentálny aspekt. Na konci oboch častí je uvedený príklad dobrej praxe obstarávania služieb hromadného stravovania z Francúzska a obstarávania cateringu z Českej republiky.

V rámci vzdelávacej činnosti verejných obstarávateľov a obstarávateľov úrad tiež realizoval **viacero školení zameraných na podporu využívania zeleného verejného obstarávania**.

Cieľom školení, ktoré sa uskutočnili v mesiacoch február a marec 2022, bolo priblížiť účastníkom školení základné inštitúty, ktoré zaviedol zákon č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a rovnako priblížiť možnosti ako vytvoriť zelenú zákazku na nákup ekologických čistiacich prostriedkov.

Koncom roka 2022 sa uskutočnili ešte dve školenia na tému „*Uplatňovanie zelených aspektov pri obstarávaní potravín*“, ktoré nadväzovali na vydanie rovnomennej metodickej príručky. Cieľom školení bolo priblížiť uplatňovanie zelených aspektov pri nákupe potravín, služieb hromadného stravovania a cateringu a tiež poukázať na príklady dobrej praxe v tejto produktovej kategórii v rámci EÚ. Školenia boli primárne určené pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov a iné obstarávateľské subjekty v zmysle zákona o verejnom obstarávaní.

Úrad taktiež vydal aj **2. číslo časopisu**, pričom v rámci zeleného verejného obstarávania sa autori časopisu venovali novinkám vo verejnom obstarávaní, a teda v súvislosti s účinnosťou zákona č. 214/2021 Z.z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy a vybraným službám povinne zabezpečovaným ekologickými vozidlami. Následne bola riešená aj téma environmentálnych aspektov pri nákupe čistiacich prostriedkov.

V rámci ďalších projektových aktivít, tím zeleného verejného obstarávania pripravil **články** v rámci rozhovorov s odborníkmi k téme zelené verejné obstarávanie. V prvom článku boli oslovení zástupcovia spoločnosti ENERGIA REAL: Ing. Zdenko Miko a Ing. Ján Šmelík, ktorí v roku 2020 vyhrali cenu ministra hospodárstva SR v súťaži o inovatívny čin roka v kategórii technologická inovácia.

Ocenenie je výsledkom niekoľkoročného úsilia spoločnosti hľadať energetické riešenia zamerané na zníženie energetickej náročnosti budov. Spoločnosť sa špecializuje na vývoj a dodávku inovatívnych riešení určených na zabezpečenie tepla pre vykurovanie a prípravu teplej vody, vrátane rozšírenia o zachytávanie energií unikajúcich z vnútorného prostredia budov, akými sú napríklad odpadové teplo z kanalizácie a vetrací vzduch. Efektívne narábanie s energiami, ich presun medzi sebou a minimalizácia spotreby energie, potrebnej z externých zdrojov, sú dôvody, prečo hovoria predstavitelia spoločnosti ENERGIA REAL o technológii budúcnosti. V súčasnom turbulentnom období, kedy ceny elektrickej energie a zemného plynu predstavujú čoraz väčšiu finančnú záťaž pri správe budov je každé riešenie, ktoré dokáže priniesť úsporu svojim odberateľom a pritom chrániť životné prostredie, vítané.

V druhom článku úrad priniesol rozhovor s pani Mgr. Alenou Uhrinovou, ktorá realizuje verejné obstarávanie na referáte Mesta Poprad. V súvislosti s novou zákonnou povinnosťou, ktorá pribudla od 31. marca 2022 pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov a spočíva v napĺňaní minimálnych percentuálnych podielov nielen sociálneho, ale aj environmentálneho hľadiska a týka sa aj verejných obstarávateľov z radov územnej samosprávy, boli v tomto rozhovore prezentované inšpiratívne možnosti aplikácie „zeleného“ verejného obstarávania, ktoré realizovali zástupcovia referátu verejného obstarávania mesta Poprad. V poslednom období mesto Poprad realizovalo viacero verejných obstarávaní, kde úspešne a veľmi rozumne aplikovalo environmentálny aspekt vo svojich zákazkách, či už to bola výstavba alebo prestavba parkovísk, výstavba viacúčelových detských ihrísk, a lavičiek pre peších a iné.

Rozhovory s odborníkmi je možné si prečítať na projektovom webe zevo.uvo.gov.sk.

Úrad taktiež vydal v spolupráci s OECD **Zborník príkladov dobrej praxe**, ktorý obsahuje vybrané príklady dobrej praxe vyhlásené a realizované zahraničnými verejnými obstarávateľmi a svojou formou/postupom/prístupom môžu slúžiť ako inšpirácia pre slovenských verejných obstarávateľov. Jeho úlohou je tiež snaha o zachytenie myšlienok konkrétneho verejného obstarávateľa ovplyvňujúcich samotný priebeh verejného obstarávania. Príklady dobrej praxe sú rozdelené v rámci jednotlivých fáz verejného obstarávania, teda v rámci prípravnej fázy, procesu verejného obstarávania a fáza po podpise zmluvy.

Rozhovor s odborníkom v téme zeleného verejného obstarávania

Úrad zrealizoval viacero zaujímavých aktivít zameraných na zelené verejné obstarávanie, z toho aj sériu školení zameraných na podporu nákupu ekologických čistiacich prostriedkov. Teší nás, že tieto naše školiace aktivity boli z teórie následne pretavené aj do praxe v podobe reálnych nákupov.

O inšpiratívnom príklade **zeleného verejného obstarávania**, kedy jednou zo zákaziek, pri ktorej bol aplikovaný environmentálny aspekt, bola aj zákazka na zabezpečenie upratovacích a čistiacich služieb, vrátane dodania hygienických potrieb. Prinášame Vám rozhovor s **Mgr. Branislavom Hudecom**, ktorý pôsobí na Ministerstve investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR ako riaditeľ odboru verejného obstarávania a plní úlohy aj pre sekciu centrálny koordinačný orgán. Disponuje 17 ročnými skúsenosťami v oblasti verejného obstarávania, vrátane skúseností na úrade, Ministerstve financií SR a v súkromnom sektore. Popri aplikačnej praxi sa venuje aj lektorskej činnosti a publikačnej činnosti.

Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR pod Vaším vedením zrealizovalo viacero zákaziek, kde aplikovalo environmentálne hľadisko. Ako ste Vy a Vaši kolegovia vnímali samotný proces? Je z Vášho pohľadu ťažšie obstarávať tzv. „nazeleno“? Resp. aké boli najväčšie prekážky, ktoré ste pri zelených zákazkách museli prekonať?

V etape po vyhlásení zákaziek do uplynutia lehoty na predkladanie ponúk neevidujeme prekážky typu zvýšený počet žiadostí o vysvetlenie smerujúcich k zeleným aspektom verejného obstarávania, prípadne uplatnené revízne postupy napádajúce obstarávanie „nazeleno“. Po uplynutí lehoty na predkladanie ponúk sa vyskytli prípady, kedy sme museli žiadať o vysvetlenie, prípadne doplnenie relevantných aspektov ponuky (napr. pri upratovacích službách, s ktorými bola spojená požiadavka na používanie čistiacich prostriedkov opatrených environmentálnou značkou), ale určite nejde o prípad každej zákazky. Najviac času zaberie obstarávanie „nazeleno“ v prípravnej fáze, pri kreovaní súťažných podkladov a táto fáza zahŕňa štúdium iných vyhlásených a ukončených súťaží, štúdium odbornej literatúry, prípadne osvieženie si poznatkov zo školení venovaných tomuto aspektu verejného obstarávania. Otázky k možnému uplatneniu prvkov zeleného verejného obstarávania zvyknú byť súčasťou nami vedených prípravných trhových konzultácií (ide o dopyt na účastníkov trhu, aby uviedli nápady ako uplatniť environmentálne hľadisko), ale musím priznať, že spätná väzba od účastníkov trhu na túto tému je iba minimálna alebo žiadna.

Na našich školeniach sa niekedy stretávame s názormi, že zelené verejné obstarávanie je časovo aj finančne náročnejšie v porovnaní s „klasickým“ verejným obstarávaním. Ako to Vy vnímate na základe Vašich skúseností?

Na začiatok by som asi uviedol, že v našej práci nemáme zavedené pomyselné delenie na „zelené“ a „klasické“ verejné obstarávanie, od čoho sa dostávam k záveru, že verejné obstarávanie s environmentálnym hľadiskom nevnímame ako výrazne časovo

a finančne náročnejšie. Je síce možné, že doplnenie prvkov zeleného verejného obstarávania môže predĺžiť proces prípravy alebo vyhodnotenie ponúk, ak je potrebné žiadať o vysvetlenie, zároveň je však potrebné podotknúť, že žiadosti o vysvetlenie ponuky sa spravidla týkajú aj iných identifikovaných nezrovnalostí a nejasností, čiže boli by uplatnené aj pri absencii zelených prvkov. V tomto smere je možné s pokojným svedomím ubezpečiť verejných obstarávateľov, že uplatnenie environmentálneho hľadiska určite neznamená podstatné predĺženie procesov vedúcich k úspešnému zadaniu zákazky. Aspoň v podmienkach nášho ministerstva vieme potvrdiť takúto skúsenosť.

Aké konkrétne zákazky na zelené verejné obstarávanie sa Vám podarilo doposiaľ úspešne zrealizovať?

Naše ministerstvo sa koncom leta 2022 sťahovalo do nových priestorov a bolo potrebné vybaviť tieto nové priestory kancelárskym nábytkom, ktorého obstaranie sme vyriešili zriadením dynamického nákupného systému. Prvky zeleného verejného obstarávania sme tak uplatnili pri viacerých čiastkových zákazkách s využitím dynamického nákupného systému (napr. nábytok do zasadačiek, kancelárske stoličky, konferenčné stolíky a sedací nábytok), pričom išlo najmä o požiadavky viažuce sa k materiálu, z ktorého je nábytok vyrobený. Ďalej sme uplatňovali prvky zeleného verejného obstarávania pri zákazkách na upratovacie služby (požiadavky na používanie min. 50% čistiacich prostriedkov, ktorým bola udelená enviro značka EÚ), kancelárske potreby (požiadavky na papier na báze nerecyklovaných vlákien z dreva z lesov riadených legálnym alebo udržateľným spôsobom). Prvky zeleného verejného obstarávania sme uplatnili aj pri čiastkových zákazkách s využitím

dynamického nákupného systému na výpočtovú techniku (energetickú účinnosť počítačov musela spĺňať požiadavku normy Energy Star) a určite budeme v trende obstarávania „nazeleno“ pokračovať aj pri iných zákazkách.

Ako s odstupom času hodnotíte použitie zelených aspektov vo verejnom obstarávaní v zákazkách Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR? Na ktorú zo zákaziek s použitím zeleného verejného obstarávania ste obzvlášť hrdý?

Odpoveď je jednoduchá, keďže uplatnenie zelených aspektov vo verejnom obstarávaní hodnotíme pozitívne, nikdy sme ich uplatnenie tak povediac neolutovali, ani nám zásadným spôsobom nepredĺžili proces zadávania zákaziek, ani neviedli k zrušeniu použitého postupu zadávania zákazky (napr. z dôvodu, že by žiadny uchádzač stanovené požiadavky nesplnil). Niektoré zákazky, pri ktorých sme uplatnili environmentálne hľadisko, sú uvedené v predchádzajúcej odpovedi, pričom by som osobitne nevyzdvihol žiadnu z menovaných. Pri zákazkách na nábytok sme sa inšpirovali materiálom Európskej komisie „Kritériá zeleného verejného obstarávania nábytku platné v EÚ“ a materiály tohto typu sú dobrým odrazovým mostíkom na začatie obstarávania „nazeleno“.

Realizovali ste v zákazkách na zelené verejné obstarávanie aj prípravné trhové konzultácie?

Osobitné prípravné trhové konzultácie zamerané výlučne na aspekty zeleného verejného obstarávania sme nerealizovali. Naše prípravné trhové konzultácie sa týkajú najmä nadlimitných verejných obstarávaní v sektore IT a sú zamerané primárne na opis predmetu

zákazky v širšom rozsahu (účastníci prípravných trhových konzultácií sa vyjadrujú, či je návrh opisu zákazky dostatočne jasný a určitý), ďalej sa sústredíme na vybrané otázky nastavenia podmienok súťaže (napr. podmienky účasti technickej alebo odbornej spôsobilosti, iné kritériá na vyhodnotenie ponúk ako najnižšia cena), pričom zelenému ale aj sociálnemu verejnému obstarávaniu je venovaná jedna otázka v kontexte dopytu na účastníkov trhu na konkrétne uplatnenie prvkov zeleného verejného obstarávania, žiaľ s minimálnou spätnou väzbou. Inšpiráciu tak čerpáme zo školení (napr. organizovaných aj zo strany ÚVO), materiálov Európskej komisie alebo odbornej publikácie „Zelené verejné obstarávanie“, prípadne iných súťaží.

Pokiaľ by sme sa zamerali na jednotlivé fázy verejného obstarávania (príprava / proces / zmluvné plnenie), ktoré z nich považujete za najdôležitejšie a prečo?

Proces prípravy je určite kľúčový, keďže dobre pripravený opis zákazky, primerane nastavené podmienky účasti a vyvážená zmluva eliminuje množstvo žiadostí o vysvetlenie a revízne postupy. V tejto etape verejného obstarávania sú vhodné už spomenuté prípravné trhové konzultácie. Zároveň dobre pripravená súťaž vyvoláva dôveru potenciálnych uchádzačov a prispeje k ich rozhodnutiu predložiť ponuku. Nezabúdajme však ani na zmluvné plnenie, aj keď toto je fáza, ktorá už ide mimo pôsobnosť odboru verejného obstarávania (pre nás proces končí uzavretím zmluvy), keďže vecné útvary by mali pamätať na to, že plnenie musí prebiehať striktne podľa vysúťažených podmienok a prípadné zmeny zmluvy riešiť v mantineloch, ktoré umožňuje ustanovenie § 18 zákona o verejnom obstarávaní.

Aké by bolo Vaše odporúčanie pre verejných obstarávateľov? Čo by nemali podceňiť resp. čomu by sa mali vyvarovať pri zelenom verejnom obstarávaní?

Prvotné odporúčanie je venovať čas štúdiu metodických dokumentov ponúkajúcich inšpiráciu k prvkom zeleného verejného obstarávania. Tieto možnosti podrobne komunikovať s vecným útvarom, ktorý predložil požiadavku na verejného obstarávanie a ak je na to časový priestor, prípadne sú aj iné otázky k nastaveniu súťaže, ktoré by bolo vhodné komunikovať s účastníkmi trhu, prekonzultovať otvorené otázky aj spolu s návrhmi na uplatnenie prvkov zeleného verejného obstarávania cez inštitút prípravných trhových konzultácií. A na čo si verejní obstarávatelia majú dať pozor? Zelené verejné obstarávanie by nemalo byť uplatňované nasilu, iba pre naplnenie povinných kvót, malo by byť uplatňované pri takom type zákaziek, kde skutočne môže prispieť k ochrane životného prostredia, pričom pozor na stanovenie takých požiadaviek, ktoré by eliminovali hospodársku súťaž, keďže by ich vedel splniť jeden alebo dvaja dodávatelia.

Veľmi pekne ďakujeme za Váš čas na rozhovor.

Novinky v oblasti sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní

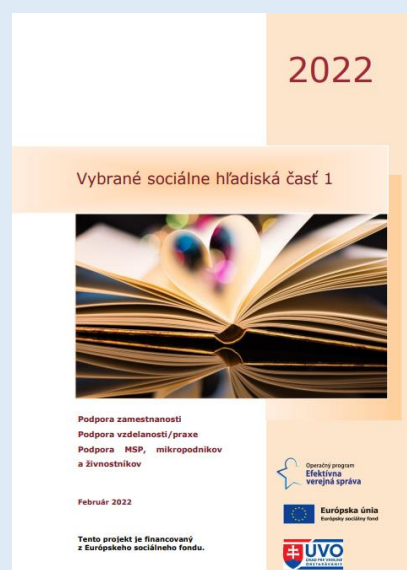
Nepriaznivá ekonomická situácia spôsobená mimoriadnymi udalosťami¹, ktoré nastali v poslednom období a ktorá len zdôraznila nevyhnutnosť podpory vybraných skupín osôb, ktoré sú alebo môžu byť znevýhodnené na trhu práce, ponúka pre obstarávateľské subjekty široký priestor sekundárne podporiť tieto skupiny realizovanými verejnými obstarávaniami, v ktorých aplikujú sociálne hľadiská, a tak prispieť k minimalizovaniu negatívneho dopadu na ich životnú situáciu.

Úrad, tak ako v predchádzajúcich obdobiach, aj v roku 2022 vyvíjal aktivity smerujúce k zvyšovaniu povedomia obstarávateľských subjektov o sociálnych hľadáiskách vo verejnom obstarávaní. Cieľom bolo predovšetkým pokračovať vo zvyšovaní nadobudnutého základného povedomia o sociálnych hľadáiskách z predchádzajúcich aktivít úradu realizovaných v roku 2020 a 2021. Snahou bolo vzbudiť u obstarávateľských subjektov záujem aplikovať sociálne hľadáiská dobrovoľne nad rámec zákonom stanovenej kvóty. Pritiahnuť záujem o problematiku aplikácie sociálnych hľadáisk sa úrad snažil najmä začlenením praktických prípadov a príkladov, ktoré ako vyplýva z vykonanej analýzy realizovanej úradom v roku 2020² považujú obstarávateľské subjekty za jeden z najefektívnejších nástrojov vzdelávania.

V priebehu roku 2022 vydal úrad dve špecifické príručky. Obe príručky prinášajú pomerne podrobné rozpracovanie troch konkrétnych sociálnych hľadáisk nielen z hľadiska teórie, ale aj praktických (všeobecne

formulovaných) príkladov, ktoré môžu byť pre obstarávateľské subjekty nápomocné pri tvorbe súťažných podmienok.

Prvá špecifická príručka s názvom **Vybrané sociálne hľadáiská časť 1** bližšie rozoberá sociálne hľadáisko podpory zamestnanosti, podpory vzdelanosti/praxe, podpory malých a stredných podnikov, mikropodnikov a živnostníkov.

Druhá špecifická príručka s názvom **Vybrané sociálne hľadáiská časť 2** pojednáva o podpore spravodlivých dodávateľských vzťahoch, dostupnosti tovarov, služieb a stavebných prác pre zdravotne znevýhodnené osoby a sociálne hľadáisko spočívajúce v dodržiavaní pracovných podmienok a právnych predpisov.

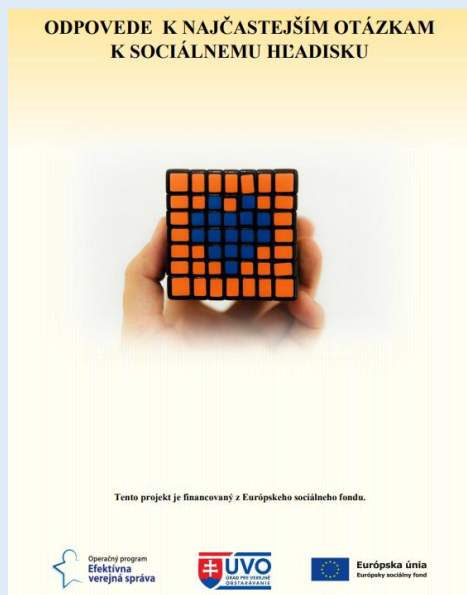
Na vydané špecifické príručky nadväzovali **realizované školenia**, ktoré sa primárne venovali príkladom z rozhodovacej praxe úradu k daným sociálnym hľadáiskám, o ktoré bol veľký záujem. Školenia boli založené na vzájomnej interakcii, pričom najzaujímavejšie otázky boli rozpracované v dokumente **„Odpovede“**

¹ Pandémia COVID 19, vojnový konflikt na Ukrajine a iné

² Dostupná na <https://zevo.uvo.gov.sk/dokumentacia/projektove-vystupy>

k najčastejším otázkam k sociálnemu hľadisku

Tento dokument úrad po každom školení aktualizoval, aby sa aj odborná verejnosť, ktorej zástupcovia sa nezúčastnili na školení, mali možnosť oboznámiť s problematikou, ktorá bola na jednotlivých školeniach rozoberaná.

Významným medzníkom vo zvyšovaní povedomia o uplatňovaní sociálnych hľadísk v procese verejného obstarávania v SR bol **Workshop** – Sociálne verejné obstarávanie, ktorý bol realizovaný 17. mája 2022 za účasti zástupcov OECD a ďalších významných slovenských a českých osobností, ktoré poskytli prierez skúseností z pohľadu obstarávateľského subjektu, dodávateľa, orgánov kontroly, inštitúcií podporujúcich lokálnu ekonomiku a malé a stredné podniky, mikropodniky a živnostníkov ako aj subjektov reprezentujúcich znevýhodnené osoby na trhu práce. Workshopu sa zúčastnili najmä verejní obstarávatelia, obstarávatelia a osoby podľa § 8 zákona o verejnom obstarávaní spomedzi ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy, zriaďovateľských organizácií v ich pôsobnosti, miest a samosprávnych krajov.

Neopomenuteľným prínosom boli aj **články**, ktorých snahou bolo odprezentovať dôležité témy týkajúce sa sociálnych hľadísk, napr. rodovo zodpovedné verejné obstarávanie ako nástroj na podporu rovnosti alebo zvýšenia povedomia o občianskych združeniach, ktorých cieľom je systémové odstraňovanie bariér v zadávaní zákaziek subjektom zamestnávajúcim znevýhodnené a zraniteľné osoby.

Úrad v spolupráci s OECD taktiež vydal **Zborník príkladov dobrej praxe**, ktorý obsahuje vybrané zákazky vyhlásené verejnými obstarávateľmi a svojou formou, postupom, ale aj prístupom môžu slúžiť ako inšpirácia pre ostatných verejných obstarávateľov a odbornej verejnosti.

Členovia projektového tímu sa taktiež zúčastňovali rôznych konferencií, školení, workshopov a stretnutí s cieľom zvyšovať svoju profesionalitu v téme sociálneho verejného obstarávania, aby mohli v čo najširšej možnej miere odovzdávať svoje nadobudnuté poznatky na realizovaných školeniach čo najširšej odbornej verejnosti.

Projektový tím aj naďalej pokračuje v analyzovaní vydaných rozhodnutí nielen úradu, ale aj ostatných zahraničných kontrolných orgánov s cieľom priniesť aj v budúcnosti zaujímavé a prínosné informácie z tejto oblasti.

Rodovo zodpovedné verejné obstarávanie

Sociálne hľadisko je jedným z nástrojov, ktorý v prípade jeho správneho nastavenia a aplikovania v procese verejného obstarávania môže prinášať pozitívny sociálny efekt pre spoločnosť. Okrem neho je tu však aj ďalšia oblasť, pre ktorú môže byť verejné obstarávanie vhodným a účinným nástrojom

zvyšujúcim životnú úroveň žien a mužov, či naopak znižujúcim stále existujúce priepastné nerovnosti medzi ženami a mužmi v rôznych aspektoch ich života.

Rovnosť medzi ženami a mužmi je základnou hodnotou Európskej únie (ďalej len „EÚ“) a základným právom garantovaným medzinárodnými dohovormi, ako aj Ústavou SR.

V marci 2020 Európska komisia predstavila strategický dokument - **Únia rovnosti: Stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 - 2025**, v ktorej sú obsiahnuté kľúčové opatrenia na 5 rokov a opatrenia, ktorými sa zahrnie perspektíva rovnosti žien a mužov do všetkých oblastí politiky EÚ. Jej cieľom je dosiahnuť: „...Európu, v ktorej si ženy a muži, dievčatá a chlapci v celej svojej rozmanitosti budú rovní, v ktorej budú môcť slobodne realizovať svoj zvolený životný smer, v ktorej budú mať rovnaké príležitosti prosperovať a v ktorej sa budú môcť rovnocenne podieľať na formovaní našej európskej spoločnosti a na jej vedení.“

Medzi hlavné ciele patrí ukončenie rodovo motivovaného násillia, spochybňovanie rodových stereotypov, odstránenie rodových rozdielov na trhu práce, dosiahnutie rovnakej účasti v rôznych odvetviach hospodárstva, riešenie rozdielov v odmeňovaní a dôchodkoch žien a mužov, odstránenie rodových rozdielov v oblasti poskytovania starostlivosti a dosiahnutie rodovej rovnováhy v rozhodovanom procese a politike.

Rovnosť žien a mužov je v SR zakotvená v **Ústave SR**, ktorá zakazuje diskrimináciu, keď zaručuje základné práva a slobody všetkým „bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť

k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie“.

V súvislosti s rodovou rovnosťou nemožno nespomenúť **Antidiskriminačný zákon**, ktorý zakazuje diskrimináciu „z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.“

Ďalším legislatívnym dokumentom, v ktorom je zakotvený napr. zákaz diskriminácie na základe pohlavia a povinnosť rovnakého odmeňovania pre ženy a mužov za rovnakú prácu alebo prácu rovnakej hodnoty, je aj **Zákonník práce** a iné ďalšie relevantné právne akty.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ako ústredný orgán štátnej správy pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí a koordináciu štátnej politiky v danej oblasti, je zodpovedný za vypracovanie **Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v SR na roky 2021 – 2027** a k nemu prislúchajúci **Akčný plán rovnosti žien a mužov**. Oba uvedené dokumenty boli v apríli 2021 schválené vládou SR. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR aj primárne zodpovedá za koordináciu politik a presadzovanie rovnosti medzi ženami a mužmi.

V rámci organizačnej štruktúry je zriadený Odbor rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí, taktiež je zriadená príspevková organizácia Inštitút pre výskum práce a rodiny, ktorý sa zameriava na výskumnú, analytickú,

koncepčnú aj advokačnú činnosť v okruhu aktuálnych problémov sociálnej reality Slovenska v kontexte európskych i globálnych spoločenských výziev. Veľmi dôležitá je bezpochyby aj činnosť rôznych mimovládnych organizácií pôsobiach v SR a venujúcich sa právam žien a rodovej rovnosti.

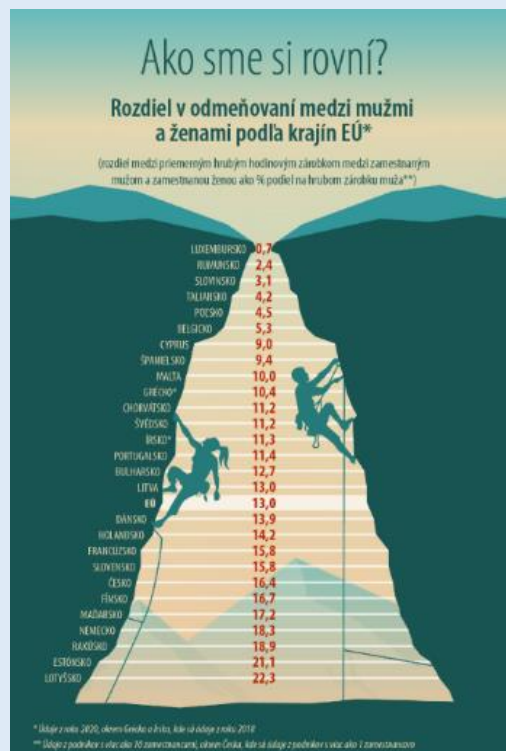
Slovensko a Index rodovej rovnosti

V roku 2022 bol 4. november dňom, kedy sme si pripomenuli deň rovnosti v odmeňovaní žien a mužov, čo pri premene na pracovné dni znamená, že od tohto dátumu pracujú ženy na Slovensku až do konca roka zadarmo. To znamená, že z jedného eura, ktoré zarobia muži, dostanú ženy 84,2 centov. Ide o symbolický deň, ktorý sa každý rok mení. Oproti minulému roku v SR nastalo zlepšenie.

Určenie práve tohto dátumu vychádza z posledných údajov Eurostatu, kde bol rodový mzdový rozdiel v neupravenej forme (ide o priemerné hodinové hrubé zárobky) v roku 2020 na Slovensku 15,8 % v neprospech žien, pričom ide o zlepšenie o 2,6 % oproti predchádzajúcemu roku. Priemer EÚ bol 13 %, pričom Slovensko bolo desiate od konca. Rodový príjmový rozdiel sa síce postupne znižuje, ženy na Slovensku však stále zarábajú o takmer pätinu menej ako muži a tento rozdiel sa pritom za posledné desaťročie zmenil iba minimálne.

Ako vyplýva z indexu rodovej rovnosti Slovenska, zverejneného na stránke Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť (European Institut for gender equality - ďalej len „EIGE“)³, tak v celkovom indexe rodovej rovnosti dosahuje Slovensko iba 56 bodov zo 100, pričom nízke skóre je

spôsobené hlavne rozdielmi v starostlivosti o deti a blízkych, ako aj výrazne nízkym zastúpením žien na politickom a ekonomickom riadení.

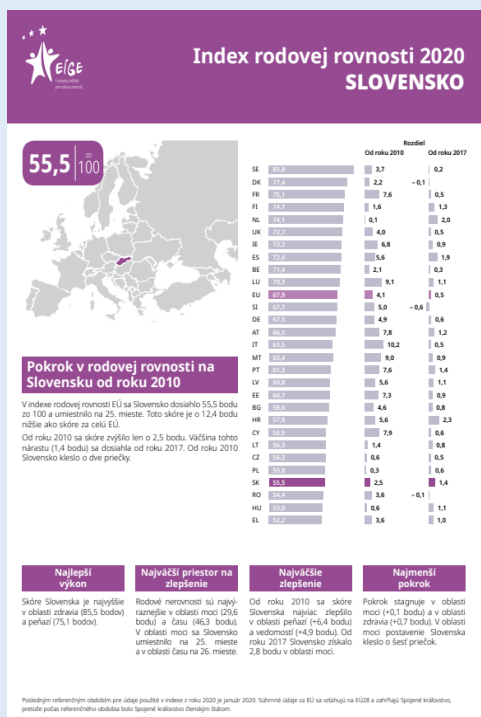

Podpora žien v riadiacich pozíciách, prijímanie opatrení na zosúladzovanie práce a rodiny, ako aj podpora mužov v ich starostlivosti o deti – to sú oblasti, v ktorých je priestor na zlepšenie. Veľký priestor na zlepšenie je aj v miere zamestnanosti žien, hlavne tých s malými deťmi, najmä pre nedostatok kvalitných a cenovo dostupných služieb starostlivosti o deti. Celkový index rodovej rovnosti, porovnanie s ostatnými krajinami, vrátane výsledkov výskumu v konkrétnych oblastiach, je uvedený v infografike zverejnenej na stránke EIGE⁴.

3

https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20220329PHT26373/20220329PHT26373_original.jpg

4 <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-slovakia#downloads-wrapper>

Ako možno teda prepojiť rodovú rovnosť a verejné obstarávanie?

Prispievanie k presadzovaniu rodovej rovnosti, podpora uplatňovania rodového hľadiska vo všetkých politikách EÚ a z nich vyplývajúcich vnútroštátnych politikách, boj proti diskriminácii na základe pohlavia, zvyšovanie povedomia občanov EÚ o rodovej rovnosti - to je okruh aktivít, pre ktoré bol zriadený už spomínaný Európsky inštitút pre rodovú rovnosť, autonómny orgán EÚ, ktorého mottom je: „Rovnosť žien a mužov je základnou hodnotou Európskej únie. Preto je našou víziou "Uskutočniť rovnosť medzi ženami a mužmi pre všetkých Európanov a nielen pre nich".

EIGE, ako autonómny orgán, pôsobí v rámci politik a iniciatív EÚ. Európsky parlament a Rada EÚ vymedzili jeho ciele a úlohy a poverili ho ústrednou úlohou riešiť výzvy a podporovať rovnosť žien a mužov v celej EÚ. Poslaním tohto inštitútu je stať sa európskym vedomostným centrom pre otázky súvisiace s rodovou rovnosťou.

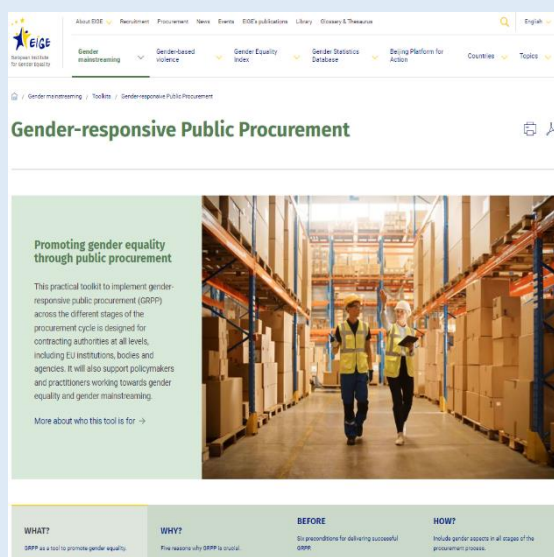
Nakoľko v prípade rodovej rovnosti ide o prierezovú tému, jednou z jeho mnohých agiend je aj agenda súvisiaca s podporou uplatňovania rodového hľadiska (gender mainstreaming) v rámci procesu verejného obstarávania.

Rodovo zodpovedné verejné obstarávanie má oporu tak v *Smernici Európskeho parlamentu a rady 2014/25/EÚ*, ako aj v príručke vydané Európskou komisiou s názvom *Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní (2. vydanie)*, v rámci ktorej je podpora rodovej rovnosti začlenená pod *sociálne zodpovedné verejné obstarávanie*.

Zákon o verejnom obstarávaní zatiaľ neobsahuje samostatnú explicitnú definíciu rodového hľadiska v kontexte verejného obstarávania, resp. konkrétny pojem rodovo zodpovedné verejné obstarávanie s príslušnými paragrafovými ustanoveniami, avšak znenie zákonnej definície sociálneho hľadiska v rámci ZVO je pomerne obsiahne a dalo by sa preto povedať, že z určitého uhla pohľadu by bolo možné niektoré oblasti podpory rodovej rovnosti chápať aj v zmysle tejto zákonnej definície. Nie je však vylúčené, najmä na základe inšpirácie z iných krajín, že v budúcnosti bude do zákona premietnutý aj samotný pojem rodovo-zodpovedného verejného obstarávania, nakoľko ide o tému veľmi aktuálnu a prierezovú, ktorá si určite vyžaduje aj práve v kontexte verejného obstarávania väčšiu pozornosť.

EIGE má na svojej webovej stránke prehľadným spôsobom zoradené a spracované komplexné informácie súvisiace s danou témou, ako napr. zadefinovanie pojmu GRPP (gender-responsive public procurement), a vysvetlenie jeho významu, taktiež zdôvodnenie dôležitosti aplikovania tohto inštitútu, prečo je potrebný a aký je jeho

zámer a cieľ, ako správne pripraviť analýzu k rodovej rovnosti, pri akom type predmetu zákazky je dôležité sa nad použitím rodového aspektu zamýšľať a ako vôbec ku GRPP pristupovať. Zároveň sú na stránke dostupné informácie, ako napr. čo je potrebné zohľadniť ešte pred samotným zámerom uplatnenia rodového hľadiska v procese verejného obstarávania, konkrétne usmernenia zase navedú, na čo je potrebné si dať pozor a čomu je potrebné sa v rámci procesu vyhnúť, ako, kde a akou formu v rámci procesu verejného obstarávania možno požiadavku na rodovú rovnosť zohľadniť, v ktorej časti súťažných podkladov požiadavku definovať, či aké typy kritérií je vhodné použiť a ako ich nastaviť.

Súčasťou obsahu stránky sú samozrejme aj zaujímavé a inšpiratívne príklady dobrej praxe z rôznych krajín. Okrem toho na stránke EIGE zverejňuje rôzne materiály, príručky, infografiky, zaujímavé analýzy či záznamy z rôznych webinárov a konferencií⁵.

Tento rok v mesiaci október (24.10 – 25.10.2022)⁶ sa konalo vôbec prvé Fórum rodovej rovnosti pod záštitou EIGE (EIGE

Gender Equality Forum 2022), v rámci ktorého vystúpilo mnoho zaujímavých hostí, napr. obhajcovia rovnosti žien a mužov, tvorcovia politik EÚ a jednotlivých štátov, odborníci a mnohí ďalší, ktorí sa podelili o svoje skúsenosti a vymenili si názory na najnaliehavejšie otázky ovplyvňujúce pokrok v oblasti rodovej rovnosti.

Ako vyplýva z definície, pri rodovo - zodpovednom verejnom obstarávaní (GRPP – gender - responsive public procurement) ide teda o také verejné obstarávanie, ktoré podporuje rodovú rovnosť prostredníctvom nakupovaného tovaru, služieb alebo prác. To znamená, že nákupcovia a dodávatelia skúmajú vplyv všetkých zmluvne dohodnutých činností vo vzťahu k potrebám a záujmom žien a mužov v nadväznosti na čo, následne navrhujú a realizujú zákazky tak, aby sa prostredníctvom ich plnenia použitím vhodných a účinných požiadaviek odstraňovali určité identifikované nerovnosti. Nemusí to nevyhnutne znamenať vyššie náklady, vyžaduje si to však určité znalosti a kapacity, preto v prípade, ak týmito verejný obstarávateľ nedisponuje, je potrebné osloviť a spolupracovať s kompetentnými odborníkmi, inštitúciami v danej oblasti.

Zaoberať sa rodovou rovnosťou vo verejnom obstarávaní je potrebné tak z pohľadu nakupovaných tovarov, služieb či stavebných prác vo vzťahu k cieľovej skupine, ktorej majú slúžiť, ako aj z pohľadu trhu, resp. skupiny osôb, ktoré sa majú a budú na samotnom plnení zákazky podieľať. Dôležité je preto poznanie všetkých, aj špecifických potrieb celej cieľovej skupiny, rovnako tak mužov ako aj žien, znevýhodnených osôb či iných zraniteľných osôb, no zároveň je však nutné spolupracovať s trhom

⁵ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/grpp>

⁶ <https://eige.europa.eu/events/eige-gender-equality-forum-2022/videos>

<https://eige.europa.eu/events/eige-gender-equality-forum-2022/agenda>

a zisťovať, kde a v akých oblastiach sa prípadne rodové rozdiely v rámci neho prejavujú.

Samozrejme je nevyhnutné, aby aj sám verejný obstarávateľ mal zodpovedané otázky vo vzťahu k rodovej rovnosti aj voči svojim vlastným zamestnancom/zamestnankyniam, či spolupracovníkom/spolupracovničkam, teda aby sa verejný obstarávateľ zamýšľal aj nad tým, ako a či je rodová rovnosť v rovnováhe aj na jeho pracovisku. Už dnes sú verejní obstarávatelia, ktorí na svojich webových sídlach zverejňujú dokument s názvom plán rodovej rovnosti, či stratégia rodovej rovnosti v rámci ktorej si zadefinovali, ako k rodovej rovnosti pristupujú, resp. určili si ciele a zámery, čo v danej oblasti plánujú dosiahnuť napr. v rámci nejakého časového obdobia.

V akých oblastiach môže rodovo zodpovedné verejné obstarávanie pomôcť?

Ak sa teda pozrieme bližšie na samotné oblasti, v rámci ktorých môže GRPP napomôcť, resp. čo je možné jeho správnym aplikovaním docieľiť, k tomu ako pomôcka poslúži prehľadná a zreteľná infografika EIGE, pričom ide o nasledovné oblasti:

1. **zvyšovanie** počtu pracovných síl zastúpených ženami;

2. **vyrovnávanie** pomeru pracovných síl medzi mužmi a ženami, špeciálne v takých pracovných odvetviach, v ktorých je nízke zastúpenie niektorého z nich;
3. **zlepšenie** pracovných podmienok, napr. v súvislosti s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci alebo v odvetviach, kde môžu byť zdravotné riziká pre ženy a mužov odlišné, alebo v súvislosti s platmi pri tradične nízko platených prácach alebo v odvetviach, kde sú ženy hlavnou pracovnou silou;
4. **riešenie** nerovnosti v odmeňovaní žien a mužov;
5. **zlepšenie** rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a zdieľanie zodpovednosti za starostlivosť medzi ženami a mužmi;
6. **dosiahnutie** rodovo vyváženej a rôznorodej kompozície členov tímu podieľajúcich sa na plnení;
7. **prevencia** proti sexuálnemu obťažovaniu na pracovisku;
8. **riešenie** rôznych potrieb, ktoré môžu mať príjemcovia alebo koneční užívatelia z radov žien a mužov vo vzťahu k obstarávaným tovarom, službám či prácam, napr. v závislosti od ich veku, rodinnej situácie, zdravotného postihnutia a pod.

Samotné uplatňovanie GRPP za účelom podpory rodovej rovnosti od začiatku procesu verejného obstarávania znamená klásť si napr. otázky:

- Majú tovary, služby alebo práce, ktoré mám v úmysle kúpiť, rôzne dôsledky pre ženy a mužov v celej ich rozmanitosti?
- Majú ženy a muži v celej svojej rozmanitosti odlišné potreby v súvislosti so službami, tovarom

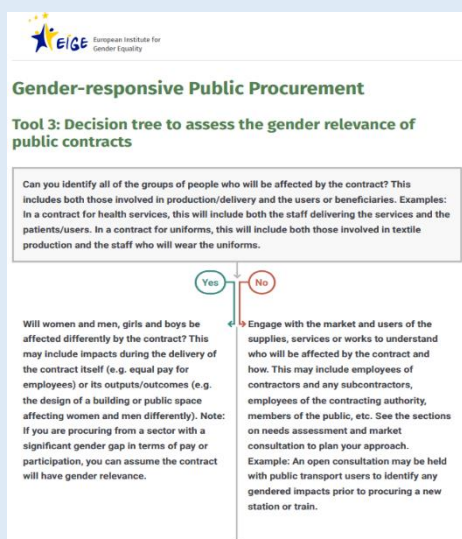
alebo prácami, ktoré sa majú kúpiť?

- Ktoré sociálne a pracovné zákony a kolektívne zmluvy podporujúce rodovú rovnosť v práci, sú aplikovateľné do súťažných podkladov/zmluvy?

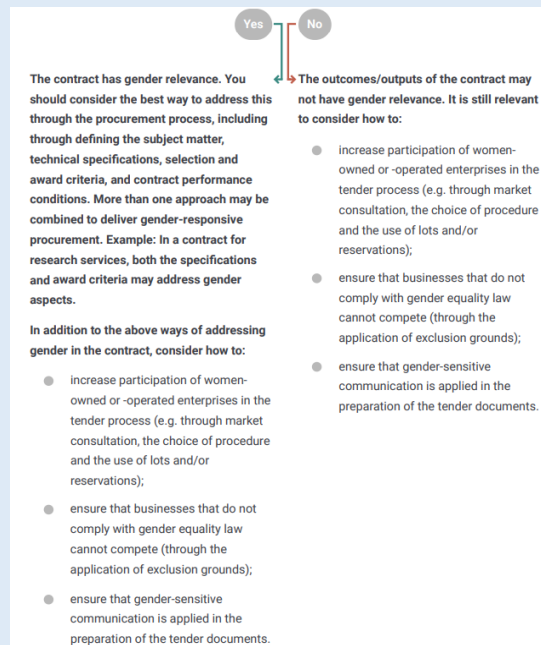
V akej fáze procesu možno GRPP uplatniť?

Uplatnenie rodového hľadiska môže byť súčasťou ktorejkoľvek fázy procesu verejného obstarávania. Jedným z nástrojov, ako EIGE pristúpila k otázke skúmania a posudzovania vhodnosti jeho uplatnenia v tej ktorej fáze verejného obstarávania, je tzv. rozhodovací strom (Decision tree)⁷. Ide o nástroj s už prednastavenými otázkami a odpoveďami, ktorý užívateľa práve výberom pravdivých odpovedí z možností *Áno/Nie* pomôže naviesť k správne postupu, resp. rozhodnutiu. Nástroj Rozhodovací strom sa nachádza pri každej procesnej fáze, čomu sú samozrejme prispôbené aj jednotlivé otázky a odpovede.

Ako ukážka je zobrazený rozhodovací strom prípravnej fázy verejného obstarávania.

Ako súčasť najdôležitejšej prípravnej fázy sa odporúča realizácia prípravných trhových konzultácií a vypracovanie analýzy so zameraním na rodové hľadisko.

V rámci prípravnej fázy je potrebné predovšetkým zistiť:

- či zmluva/zákazka je rodovo perspektívna;
- kto sú koneční užívatelia plnenia a či sú v nej zahrnuté potreby rovnako tak žien aj mužov, a to v celej ich rozmanitosti;
- či existujú rozdiely v situácii týchto žien a mužov, napríklad ich špecifické potreby vo vzťahu k poskytovanému tovaru alebo službe či práci.

Na základe výstupov z prípravnej fázy je následne potrebné zvoliť taký vhodný postup verejného obstarávania, ktorý najlepšie zohľadní rodovo špecifický predmet verejného obstarávania.

V realizačnej fáze verejného obstarávania môžu byť rodové aspekty zahrnuté medzi výberové kritériá, alebo definované

⁷ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/grpp/how-include-gender-aspects-tendering-procedures>

v rámci technickej špecifikácie, či zmluvných podmienok.

Vo fáze po ukončení verejného obstarávania možno rodové aspekty zakomponovať napríklad do monitoringu.

Prečo je verejné obstarávanie s uplatnením rodového hľadiska dôležité?

EIGE zadefinovala päť dôvodov, prečo je verejné obstarávanie zohľadňujúce rodové hľadisko v kontexte EÚ kľúčové.

1. GRPP môže prispieť k udržateľnému a inkluzívnemu rastu v EÚ

Verejné obstarávanie predstavuje významnú časť európskeho hospodárstva. Verejné orgány v EÚ každoročne vynaložia na verejné obstarávanie približne 14 % hrubého domáceho produktu (HDP). GRPP môže ako opatrenie na podporu rodovej rovnosti viesť k zvýšeniu výrobných kapacít hospodárstva a lepšiemu pomeru medzi kvalitou a cenou. EÚ by bola schopná vyrábať viac tovaru a služieb na domácom trhu a stala by sa konkurencieschopnejšou aj na medzinárodnom trhu.

2. Verejné obstarávanie má značný potenciál podporovať rodovú rovnosť
GRPP ponúka veľkú príležitosť využiť verejné výdavky na spravodlivejšie rozdeľovanie hospodárskych zdrojov a zlepšenie životnej úrovne žien aj mužov. Dosahovanie hodnoty za peniaze a dosahovanie širších prínosov, ako sú ciele rodovej rovnosti, idú často ruka v ruku. Najlepší výsledok pre spoločnosť možno dosiahnuť len vtedy, ak sa zohľadnia možné rozdiely medzi situáciou žien a mužov v celej ich rozmanitosti.

3. GRPP môže prispieť k odstraňovaniu rozdielov

v odmeňovaní žien a mužov a vytváraní inkluzívnych pracovných miest

GRPP môže zahŕňať opatrenia na riešenie rozdielov v odmeňovaní žien a mužov v rámci pracovnej sily pridelenej na plnenie zákazky. Môže tiež pomôcť zabezpečiť, aby mzdy vyplácané v rámci plnenia zákaziek boli zákonné a primerané a aby sa uchádzači nevyhýbali svojim sociálnym záväzkom. Je to dôležité najmä v odvetviach s nízkymi mzdami (ako sú upratovanie, stravovanie, starostlivosť o deti a call centrá), v ktorých hlavnú pracovnú silu predstavujú ženy, a v zákazkách, ktoré sa budú realizovať alebo čiastočne realizovať v rozvojových krajinách, alebo v odvetviach s výraznými rodovými nerovnosťami medzi pracovníkmi (napr. finančné a ekonomické činnosti, v ktorých sú najvyššie rozdiely v odmeňovaní žien a mužov). GRPP tiež uľahčuje sociálnu a profesionálnu integráciu žien, ktoré sú vystavené viacnásobnej diskriminácii (napr. ženy so zdravotným postihnutím, migrantky a dlhodobo nezamestnané ženy).

GRPP je pre verejných obstarávateľov príležitosťou vyslať trhu jasný signál o prijateľných pracovných postupoch a podporiť inkluzívnejší nábor, odbornú prípravu a možnosti povýšenia. Verejné orgány sa tak môžu usilovať o to, aby externe zadávané zákazky mali podobné štandardy zamestnávania ako pracovné miesta vo verejnom sektore. Napríklad v súkromnom sektore sú rozdiely v odmeňovaní vyššie ako vo verejnom sektore.

4. GRPP podporuje úsilie o udržateľné a sociálne zodpovedné obstarávanie

V agende OSN pre udržateľný rozvoj do roku 2030 sa uznáva, že systematické zohľadňovanie rodového hľadiska má zásadný význam pre realizáciu všetkých cieľov a úloh tejto agendy. Patrí sem

aj cieľ 12.7, ktorý sa zameriava na podporu udržateľných postupov v oblasti verejného obstarávania.

Zohľadnenie rozdielnych potrieb žien a mužov v súvislosti s tovarmi, prácami a službami, ktoré sa majú nakúpiť, môže viesť aj k lepším výsledkom z hospodárskeho a environmentálneho hľadiska. Napríklad zabezpečenie toho, aby pracovné odevy boli navrhnuté tak, aby pohodlne sedeli ženám aj mužom, pomôže predĺžiť ich životnosť, čím sa zníži environmentálny a ekonomický vplyv častej výmeny. Tá istá zmluva môže obsahovať kritériá na zabezpečenie primeranej mzdy a bezpečných pracovných podmienok pre textilných pracovníkov, riešenie otázok, ako je sexuálne obťažovanie na pracovisku a oznamovanie nekalých praktík. Uplatnenie prístupu založeného na nákladoch životného cyklu zabezpečí, že akékoľvek zvýšenie nákupnej ceny v dôsledku týchto opatrení bude možné porovnať so zvýšenou životnosťou a zníženým množstvom odpadu (napr. v prípadoch, keď sa vyradia zle navrhnuté alebo vyrobené uniformy). Podpora spravodlivých a bezpečných pracovných podmienok v celom dodávateľskom reťazci zlepšuje aj situáciu žien a mužov žijúcich v tretích krajinách.

5. GRPP môže prispieť k posilneniu inštitucionalizácie uplatňovania rodového hľadiska

Integrácia rodového hľadiska do práce (t. j. na operatívnej úrovni) verejných obstarávateľov vytvára významnú príležitosť na inštitucionálnu zmenu v stratégiách, cieľoch a činnostiach organizácií (napr. zohľadnením rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom rodičov a opatrovateľov). Vyžaduje si to dobrú spoluprácu medzi verejnými obstarávateľmi a orgánmi pre rodovú rovnosť, ktorá sa môže rozšíriť aj na iné

oblasti činnosti, ako je napríklad rodové rozpočtovanie.

Ako môže vyzeráť GRPP v praxi?

Vo Švédsku vypracovala Švédska asociácia miestnych orgánov a regiónov (SALAR) podporné materiály na použitie v regionálnom a miestnom verejnom obstarávaní. Tieto materiály konkrétne uvádzajú rodovú rovnosť ako "faktor kvality", ktorý poskytuje verejnej súťaži pridanú hodnotu. Časť podporných materiálov s názvom "Verejné obstarávanie pre rodovú rovnosť" obsahuje príklady rodovej rovnosti vo verejnom obstarávaní a konkrétny kontrolný zoznam. Okrem toho SALAR a švédska agentúra pre verejné obstarávanie nedávno začali spolupracovať na GRPP.

V Španielsku ide sociálne zodpovedné verejné obstarávanie ruka v ruke s rodovým hľadiskom. Vo väčšine prípadov, keď sú vo verejných zákazkách uplatňované sociálne kritériá, rovnako tieto zákazky obsahujú aj rodové hľadisko. Inštitút žien, autonómny orgán zodpovedný za rodovú rovnosť, poskytuje v tejto súvislosti usmernenia týkajúce sa GRPP a robí tak systematicky. Ďalšie orgány zodpovedné za rodovú rovnosť (napr. v baskickej vláde, katalánskej vláde, mestskej rade Zaragozy, mestskej rade Barcelony, rade provincie Gipuzkoa a mestskej rade Vitorie) viedli a dosiahli systematické začlenenie rodového hľadiska do verejného obstarávania. Úloha týchto orgánov zodpovedných za rodovú rovnosť sa ukázala ako dôležitá pri presadzovaní GRPP vrátane koordinácie, zvyšovania povedomia, odbornej prípravy, vypracovania príručiek, prípravy materiálov a spoluprácu na príprave príslušných nástrojov s rôznymi orgánmi verejnej správy.

V Španielsku baskická vláda pod vedením Úradu pre rodovú rovnosť Emakunde vypracovala doložky o rodovej rovnosti vo verejnom obstarávaní s cieľom uľahčiť uplatňovanie rodového hľadiska. Tieto zahŕňajú predpisy, plánovanie, usmernenia, odbornú prípravu, koordináciu, poradenstvo a monitorovanie a hodnotenie s cieľom zabezpečiť udržateľný a efektívny prístup. Proces spolupráce je nastavený s príslušnými orgánmi v oblasti verejného obstarávania, expertmi, zamestnancami rôznych orgánov verejnej správy a súkromných spoločností, ktoré sú povinné uplatňovať doložky o rodovej rovnosti. Podporná štruktúra pre implementáciu GRPP zahŕňa Emakunde a ďalšie regionálne inštitúcie zaoberajúce sa rodovou rovnosťou, medzirezortnú komisiu pre rovnosť žien a mužov a špecializovaný personál vo všetkých rezortoch baskickej vlády.

V Holandsku, mesto Haag uzavrelo rámcovú dohodu so štyrmi časťami; tie zahŕňali technické špecifikácie a kritériá na udelenie zákazky zamerané na rozmanitosť v pracovnej sily, a to aj na základe pohlavia a iných dôvodov. Časti boli rozdelené spôsobom, ktorý podporoval nábor tradične nedostatočne zastúpeného pohlavia, pre napríklad ženy v oblasti IT a muži v oblasti služieb pozície.

Vo Francúzsku, department Gironde, v prípravnej fáze verejného obstarávania zamestnal poradcu, špecializovaného na rodovú rovnosť, aby pomohol pri zákazke na projektové práce a výstavbu nových stredných škôl a aby bolo zabezpečené, že rodové hľadisko, súvisiace s využívaním priestorov, bude zahrnuté v súťažných podkladoch.

Z Mníchova v Nemecku je dobrý príklad začleňovania uplatňovania rodového hľadiska v rámci VO prostredníctvom tréningu verejného obstarávania. Úrad

zodpovedný za verejné obstarávanie zákaziek, ktorý riadi väčšinu nákupov nesúvisiacich so stavebnými prácami, dostal mandát zahrnúť ciele rodovej rovnosti do svojich procesov verejného obstarávania. Pomocou príkladov GRPP v školiacich a tréningových materiáloch, ktoré sú zamerané na obstarávateľov, ako aj administratívnych pracovníkov, mesto Mníchov sa usiluje o začlenenie aspektov súvisiacich s rodovým hľadiskom do verejného obstarávania. Týmto sa zvyšuje povedomie o tom, aké rodové aspekty možno zohľadniť v rámci existujúceho právneho rámca. Školiace materiály pre obstarávateľov a pre širší administratívny personál využívajú príklady rodovej rovnosti na vysvetlenie rôznych fáz cyklu obstarávania.

Rodová rovnosť je uplatňovaná viacerými spôsobmi, od vylúčenia potenciálnych uchádzačov, ktorí preukázateľne porušili ustanovenia všeobecného zákona o rovnakom zaobchádzaní, až po dodržiavanie základných kritérií ILO v zmluvných doložkách o plnení zmluvy. Napríklad v kritériách na zadanie zákazky pre obstarávateľov sa od uchádzačov vyžaduje, aby načrtli návrh na dosiahnutie rodovej rovnosti počas plnenia zákazky. Kritériá zahŕňajú aj uplatňovanie kvót pre ženy alebo kvóty pre rodovú rovnosť počas plnenia zákazky (napr. s váhou 20 % podľa bodového hodnotenia uvedeného v hodnotiacej matici). Uvedenie kvóty rodovej rovnosti je povinné a je súčasťou ponuky, preto sa stáva záväznou súčasťou zmluvy, ak je zákazka zadaná.

V Taliansku, región Lazio zriadil medziinštitucionálnu pracovnú skupinu s regionálnym radcom pre rodovú rovnosť, ktorá má za úlohu definovať obsah súťažných podkladov. Na základe návrhu radcu pre rodovú rovnosť bola stanovená požiadavka týkajúca sa súladu s antidiskriminačným zákonom o rodovej rovnosti.

Zhodnotenie roku 2022 vo verejnom obstarávaní inovatívnych riešení

V rámci posledného, tretieho roku realizácie národného projektu, prebiehali rovnako ako v predošlých rokoch školenia na tému *Verejné obstarávanie inovatívnych riešení*. Počas dvoch školení v tomto roku bolo vyškolených desiatky zástupcov verejných obstarávateľov a obstarávateľov. Školenia sa zaoberali ako teoretickou stránkou, tak aj praktickou v podobe príkladov dobrej praxe zo zahraničia, ktoré slúžili na lepšie priblíženie problematiky inovatívneho obstarávania a zároveň mali za cieľ pôsobiť inšpiratívne a motivujúco.

Práve v súvislosti s príkladmi dobrej praxe bol v závere projektu, resp. v poslednom projektovom roku zverejnený⁸ a publikovaný aj **Zborník príkladov dobrej praxe** práve pre tému Verejného obstarávania inovatívnych riešení, ktorý ÚVO vypracovalo v spolupráci s organizáciou OECD⁹. Zborník ma za úlohu previesť čitateľa príkladmi dobrej praxe podrobnejšie a priblížiť mu procesnú stránku jednotlivých postupov vhodných pre inovatívne obstarávanie. Zborník príkladov dobrej praxe je publikovaný v anglickom jazyku, pričom bude k dispozícii aj v slovenskom jazyku.

⁸ Bližšie pozri na projektovom webe <https://zevo.uvo.gov.sk/>

⁹ Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj, bližšie pozri <https://www.oecd.org/>

Ešte stále váhate s inovatívnym obstarávaním? Inšpirujte sa s nami!

Ponúkame ďalšie v rade inšpiratívnych príkladov dobrej praxe zo zahraničia¹⁰.

Environmentálne ciele mesta Kodaň splnené za pomoci inováčných technológií

Prečo sa zvažovalo inováčné riešenie?
Keďže si Kodaň stanovila ambiciózne cieľ stať sa do roku 2025 uhlíkovo neutrálnym mestom, v súčasnosti transformuje spôsob hospodárenia s energiou. Jednou z hlavných požiadaviek na dosiahnutie tohto cieľa je podstatné zníženie spotreby energie v prípade pouličného osvetlenia.

Na tento účel bolo potrebné vymeniť takmer 20 000 pouličných svietidiel. Ciele mesta Kodaň v súvislosti s osvetlením boli nasledovné:

- nahradiť vysokotlakové sodíkové výbojky na kodanských uliciach s bytovou zástavbou, väčších uliciach a diaľniciach efektívnym, špeciálne navrhnutým LED svietidlom;
- dosiahnuť významné úspory energie a emisií CO₂, ktoré by mestu pomohli dosiahnuť jeho cieľ stať sa uhlíkovo neutrálnym mestom do roku 2025;
- zlepšiť kvalitu pouličného osvetlenia v záujme zvýšenia bezpečnosti a komfortu;
- integrovať ovládanie osvetlenia s údajmi o hustote premávky s cieľom prispôbiť v budúcnosti úroveň osvetlenia podľa využívania cesty;
- zriadiť centrálny riadiaci systém na efektívne riadenie a kontrolu pouličného osvetlenia.

¹⁰ Pre viac informácií pozri [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52021XC0706\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52021XC0706(03))

Čo sa urobilo inak? Verejný obstarávateľ zvolil postup súťažného dialógu. Kritériá hodnotenia boli vyvážené: cena 25 %, splnenie úlohy a organizácia práce 25 %, riešenie osvetlenia 20 %, energetické a environmentálne vlastnosti 30 %. Od začiatku postupu do podpisu zmluvy ubehlo 16 mesiacov.

Aký bol výsledok? Výmenou za LED svietidlá sa spotreba energie znížila o 57 %, čím sa znížila uhlíková stopa aj náklady na údržbu (1,6 milióna EUR ročne pri investícii vo výške 26 miliónov EUR).

Sedenie na olympijskom štadióne v Helsinkách

Olympijský štadión a jeho okolité konštrukcie sú chránené podľa fínskeho zákona o ochrane dedičstva. Národná rada pre starožitnosti uviedla, že staré drevené lavičky tvoria dôležitú súčasť architektúry štadióna a že nové návrhy musia zodpovedať estetickým požiadavkám na ochranu budov. Pri štúdiu trhu sa zistilo, že neexistuje žiadne riešenie, ktoré by spĺňalo požiadavky projektu na obnovu olympijského štadióna.

K týmto požiadavkám patrilo:

- sedadlá by mali byť neoddeliteľnou súčasťou architektúry štadióna a v prípade renovácie by sa mali starostlivo zrekonštruovať tak, aby pripomínali ich predchádzajúcu podobu;
- na základe funkčného dizajnu by niektoré sedadlá mali spĺňať materiálové požiadavky na protipožiarnu ochranu;
- pri projekte by nemali vzniknúť neprimerané náklady na údržbu náterov, protipožiarnu ochranu alebo opravu drevených spojov;
- malo by byť možné použiť upevňovacie prvky pre staré drevené lavičky (inovatívny dizajn).

Aký bol postup? Na začiatku postupu boli stanovené dve povinné minimálne požiadavky:

- sedadlá s mechanizmom otáčania;
- sedadlá a operadlá s možnosťou samostatného demontovania.

V júni 2017 bolo publikované oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania spolu s predbežnou výzvou na základe plánov architekta. Nasledovala fáza s účasťou uchádzačov, ktorá sa skončila výberom uchádzačov. Následne sa vybraným kandidátom poslala výzva na rokovanie. Táto fáza sa skončila pridelením partnerstva trom spoločnostiam vybraným na základe týchto kritérií: prototyp sedadla, plán vývoja a odhad nákladov. Inovatívne partnerstvo sa začalo začiatkom decembra 2017 a zahŕňalo dve fázy vývoja a predbežný cieľ. Kritériá hodnotenia pre každú vývojovú fázu tvorili: hodnotenie sedadla, materiály/životný cyklus/údržba a cena. Zmluva bola podpísaná v decembri 2018.

Výber doplnkových zákonných inštitútov vhodných pre inovatívne postupy vo verejnom obstarávaní

V tejto časti si nižšie bližšie rozoberieme a poukážeme na ďalšie vhodné zákonné inštitúty, ktoré doplnkovo možno využiť v rámci inovatívnych postupov vo verejnom obstarávaní.

Možnosť zavedenia kritérií na vyhodnotenie ponúk

Pri verejnom obstarávaní inovatívnych riešení je potrebné klásť dôraz na zavádzanie aj iných kritérií ako len najnižšia cena, a to v čo možno v najlepšom pomere ku kvalite. Rovnako tak je potrebné zväžiť aj nákladovú efektívnosť, predovšetkým pri nákladoch

počas životného cyklu, nakoľko pri inováciách bývajú mnohokrát počiatočné, resp. vstupné náklady o niečo drahšie ako to býva pri „klasických“ typoch obstarávaní. Na uvedené netreba nazerať z krátkodobého hľadiska, keďže vďaka miere kvality a nákladovej efektívnosti sa tieto náklady veľakrát vedia vyrovnať, prípadne priniesť okrem želaného efektu aj finančnú úsporu. Ich zadefinovanie musí byť, tak ako aj pri iných úkonoch, nediskriminačné a podporujúce hospodársku súťaž. Každé kritérium na vyhodnotenie ponúk v zmysle ustanovení § 44 ZVO musí súvisieť s predmetom zákazky, s cieľom určiť ekonomicky najvýhodnejšiu ponuku.

Za súvisiace sa považuje, „...ak sa z akéhokoľvek hľadiska a v ktorejkoľvek fáze životného cyklu výroby, stavby alebo služby vzťahuje k požadovanému tovaru, stavebným prácam alebo službe, a to vrátane faktorov, ktoré sa týkajú konkrétneho procesu výroby, dodania tovaru, uskutočnenia stavebných prác alebo poskytnutia služby alebo obchodovania s nimi alebo konkrétneho procesu inej fázy životného cyklu výroby, stavby alebo služby; to platí aj vtedy, ak tieto faktory nie sú súčasťou ich materiálnej podstaty“.

Uhol pohľadu pri stanovovaní kritérií na vyhodnotenie ponúk pri verejnom obstarávaní inovácií môže zahŕňať rozsiahle množstvo uplatniteľných aspektov pre ďalšiu selekciu. Pri už spomínanom porovnávaní pomeru ceny a kvality tak netreba zabúdať na sociálne, environmentálne alebo technické prínosy, vrátane estetických a funkčných vlastností. Tieto môžu byť aplikované jednotlivo alebo vo vzájomnej kombinácii, či v rámci podporného, subsidiárneho vzťahu, teda vo vzájomnej naviazanosti. Verejní obstarávatelia tak majú v plnej miere vo svojich rukách „naaranžovanie“ týchto kritérií, podstatou je sa odraziť už od toho čo a ako chcú.

V prípade nákladov počas životného cyklu ako stanoveného kritéria alebo jedného z kritérií na vyhodnotenie ponúk, treba spomenúť, a taktiež brať do úvahy, náklady v súvislosti s nadobudnutím, používaním, udržiavaním a prípadne na konci likvidovaním, resp. ukončením životnosti daného predmetu zákazky, ktoré znáša verejný obstarávateľ, a ktoré tiež môžu vzniknúť vonkajším vplyvom životného prostredia. Výpočet nákladov verejní obstarávatelia určia stanovenou metódou v súťažných podkladoch nediskriminačným a objektívne overiteľným spôsobom.

Rovnako tak, v zmysle príslušných ustanovení § 44 ZVO, musia verejní obstarávatelia určiť relatívnu váhu jednotlivých kritérií. V prípade, že im takúto váhu nevedia stanoviť, tieto kritéria sa zoradia v zostupnom poradí podľa ich dôležitosti. Kritériom nesmie byť podiel subdodávok, zabezpečujúce inštitúty pre zmluvné plnenie a záruky.

Cezhraničné obstarávanie alebo príležitostné spoločné obstarávanie

V poradí ďalšou vhodnou „dvojičkou“ zákonných inštitútov, ktorá stojí za zváženie zo strany verejných obstarávateľov v prípade, že pri verejnom obstarávaní inovatívnych riešení nemajú dostatočné finančné alebo personálne kapacity, prípadne oboje uvedené zároveň, je tzv. cezhraničné obstarávanie alebo príležitostné spoločné obstarávanie. Práve kapacitné problémy bývajú častým dôvodom, pre ktorý sa verejní obstarávatelia nepúšťajú do obstarávania inovácií. ZVO pamätá aj na takéto situácie a poskytuje možnosť využiť aj tieto spôsoby.

Právna úprava cezhraničného obstarávania je obsiahnutá v ustanoveniach § 17 ZVO. Už z názvu tohto zákonného inštitútu vyplýva, že ide o spoluprácu verejných obstarávateľov

z rozličných členských štátov. Táto spolupráca sa môže uskutočniť priamo už spomínanou spoluprácou verejných obstarávateľov z rozličných štátov alebo prostredníctvom centralizovanej činnosti vo verejnom obstarávaní cez centrálnu obstarávaciu organizáciu z členského štátu, či prostredníctvom formy tzv. spoločného subjektu zriadeného zo strany participujúcich verejných obstarávateľov z príslušných členských štátov.

Pri prvej možnosti, kedy by sa verejný obstarávateľ rozhodol využiť spoluprácu s iným, resp. inými verejnými obstarávateľmi z iných členských štátov, treba dbať predovšetkým na riadne uzatvorenie písomnú dohodu s takýmto zahraničným subjektom/subjektmi, ktorou sa spolupráca, okrem medzinárodných zmlúv, bude pri takomto konaní spravovať. Prioritou je upravenie zodpovednosti zmluvných strán a súvisiacich právnych predpisov, ktoré sa na toto použijú, vrátane vnútornej organizácie takéhoto obstarávania, popisu jeho riadenia a následného rozdelenia tovarov, služieb a stavebných prác.

Ak sa ide formou tzv. spoločného subjektu, zúčastnení verejní obstarávatelia sa prostredníctvom rozhodnutia príslušného orgánu tohto subjektu dohodnú, akými právnymi predpismi sa bude verejné obstarávanie spravovať. Z hľadiska príslušnosti právnych predpisov toho-ktorého členského štátu sú dve možnosti určenia. Prvá je podľa sídla takéhoto subjektu alebo druhá, teda podľa toho kde tento subjekt vykonáva svoju činnosť.

Poslednou, treťou možnosťou, ostáva forma cez centrálnu obstarávaciu organizáciu. V prípade, že sa nachádza v inom členskom štáte, verejný obstarávateľ má možnosť zadávať zákazky touto cestou len prostredníctvom

dynamického nákupného systému prevádzkovaného od tejto organizácie alebo na základe rámcovej dohody uzavretej z jej strany. Verejní obstarávatelia si tak pri vyššie zmieňovaných troch formách cezhraničnej spolupráce, ktoré poskytuje právna úprava ZVO, musia rozmyslieť, ktorá forma v prípade, že nedisponuje dostatočnými personálnymi, či finančnými kapacitami, má pre nich zmysel a je najlepšie realizovateľná.

Druhou vyššie uvedenou dvojčkou pre spolupracovanie je forma sústredená do vnútroštátnej roviny, a to príležitostné spoločné obstarávanie. To je obsiahnuté v rámci ustanovení § 16 ZVO. Ideou je, aby verejní obstarávatelia mohli, ak je to potrebné, uskutočniť na základe písomnej dohody spoločné verejné obstarávanie, pri ktorom si rozvrhnú kto a začo zodpovedá, či už všetci spoločne alebo parciálne, či individuálne.

Umožnenie predložiť variantné riešenia

V rámci zákonných inštitútov, ktoré napomáhajú verejnému obstarávaniu inovatívnych riešení, uvádzame aj umožnenie predložiť variantné riešenia. Tento inštitút v procese obstarávania umožňuje verejným obstarávateľom akceptovať vo vzťahu k požadovanému tovaru, stavebnej práci alebo službe aj riešenie, ktoré nemusí byť v súlade so všetkými požiadavkami stanovenými pre primárne obstarávaný predmet zákazky.

Na trhu môže totiž existovať aj inovatívnejšie riešenie realizácie príslušného predmetu zákazku v porovnaní s riešením vymedzeným zo strany verejných obstarávateľov. V tomto prípade pointou tohto inštitútu, z pohľadu jeho účinkov na samotný trh, je okrem zintenzívnenia hospodárskej súťaže aj stimulácia inovácie tovarov, stavebných prác a služieb poskytovaných na trhu. Právna úprava rozoberaného inštitútu je bližšie uvedená v § 47 ZVO.

Delenie zákaziek na časti

Posledným v rade doporučených inštitútov, hodných za zváženie pri procese verejného obstarávania inovatívnych riešení, je delenie zákaziek na časti. Tak ako je spomínané vyššie, MSP má extrémne veľký inovačný a dostatočne flexibilný potenciál v tejto oblasti a práve konzistentnou snahou o delenie zákaziek na časti vždy, keď je to možné, samozrejme za zváženia princípov hospodárnosti a efektívnosti, tak napomáhame ich prístupu k týmto zákazkám, a zároveň posilňujeme priestor o ďalšie možnosti inovatívneho obstarávania.

V zmysle právnej úpravy obsiahnutej v § 28 ZVO verejní obstarávatelia môžu zákazku rozdeliť na samostatné časti, pričom v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania určia veľkosť a predmet takýchto častí a uvedú, či ponuky možno predložiť na jednu časť, niekoľko častí alebo všetky časti. V prípade, že ponuky tak možno predložiť na všetky alebo niekoľko častí, verejný obstarávateľ má možnosť obmedziť počet častí, ktoré možno zadať jednému uchádzačovi. Ich maximálny počet, ktorý možno zadať

jednému uchádzačovi, uvedie verejný obstarávateľ v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania.

Na základe objektívnych a tiež nediskriminačných pravidiel, stanovených v súťažných podkladoch, môže následne verejný obstarávateľ určiť časti, ktoré sa zadajú jednému uchádzačovi, ak by na základe kritérií na vyhodnotenie ponúk bol úspešný vo viacerých častiach, ako je určený maximálny počet. Z vyššie uvedených možností a právnych ustanovení vyplýva jasná možnosť verejného obstarávateľa, v prípade, že je to možné umožniť, čo možno najširšiu hospodársku súťaž a zabezpečiť tak priestor pre prípadných uchádzačov, ktorí sú schopní priniesť do súťaže aj inovatívne prvky.

Analýza uplatňovania sociálnych, zelených a inovatívnych postupov vo verejnom obstarávaní

Jedným z hlavných cieľov národného projektu **Zvyšovanie efektívnosti v oblasti verejného obstarávania na Slovensku** je zvyšovať odbornosť a zručnosť verejných obstarávateľov pri uplatňovaní sociálnych, zelených a inovatívnych riešení vo svojich zákazkách. **Ako sa verejným obstarávateľom v jednotlivých rokoch darilo tieto aspekty spoločensky zodpovedného verejného obstarávania naplňať vidíme v nasledovných tabuľkách a grafoch**, pričom vzorka dát obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení verejného obstarávania, ktoré boli vo vestníku zverejnené od **01.03.2019**, t.j. rok pred spustením národného projektu **do 18.11.2022** (ku dňu dodaniu dát), (od vyhlásenia až po zverejnenie 1. zmluvy). Vzorka zároveň neobsahuje zákazky zadane formou priameho rokovacie konania.

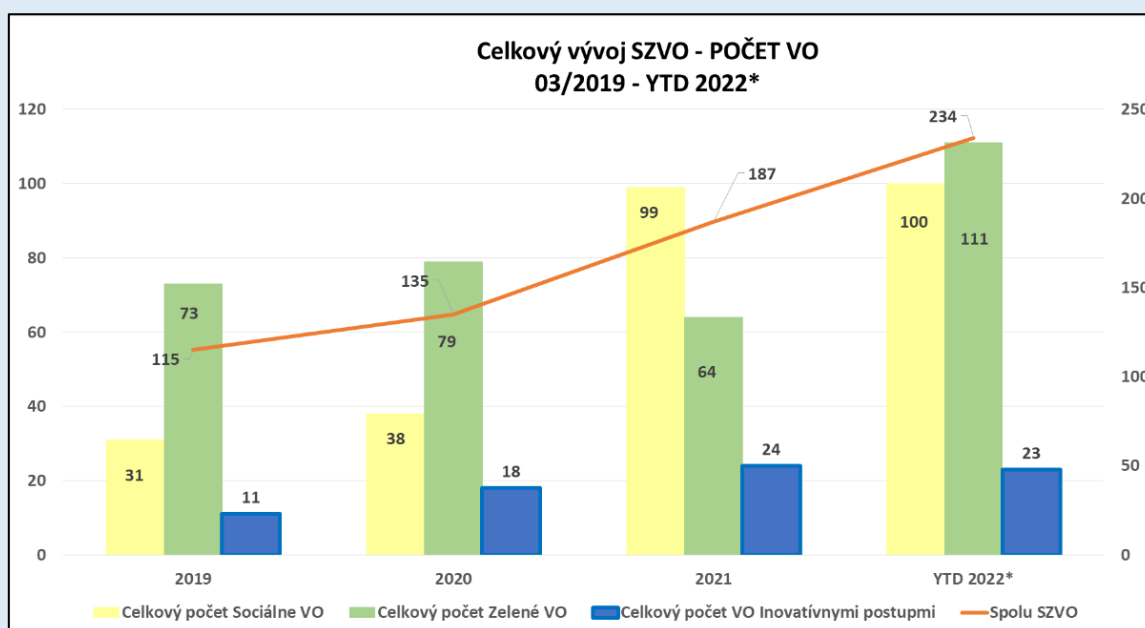
Poznámka:

Nižšie uvedené údaje vychádzajú z oznámení, v ktorých **boli verejným obstarávateľom/obstarávateľom doplnené informácie** (nepovinný údaj) o tom, či dané verejné obstarávanie má atribúty spoločensky zodpovedného verejného obstarávania (sociálne/zelené/inovatívne VO).

1. Počet vyhlásených verejných obstarávaní, pri ktorých boli uplatnené sociálne, zelené aspekty alebo inovatívne postupy

Spoločensky zodpovedné VO (sociálne VO + zelené VO + VO inovatívne postupy) POČET VO	Neprojektový ROK	Projektové obdobie			Celkom-OBDOBIE (neprojektové + projektové)	Celkom-PROJEKT
	2019	2020	2021	YTD 2022*	[03/2019 - YTD 2022*]	[03/2020 - YTD 2022*]
Celkový počet Sociálne VO	31	38	99	100	268	237
Celkový počet Zelené VO	73	79	64	111	327	254
Celkový počet VO Inovatívnymi postupmi	11	18	24	23	76	65
Spolu SZVO	115	135	187	234	671	556

* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadane formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

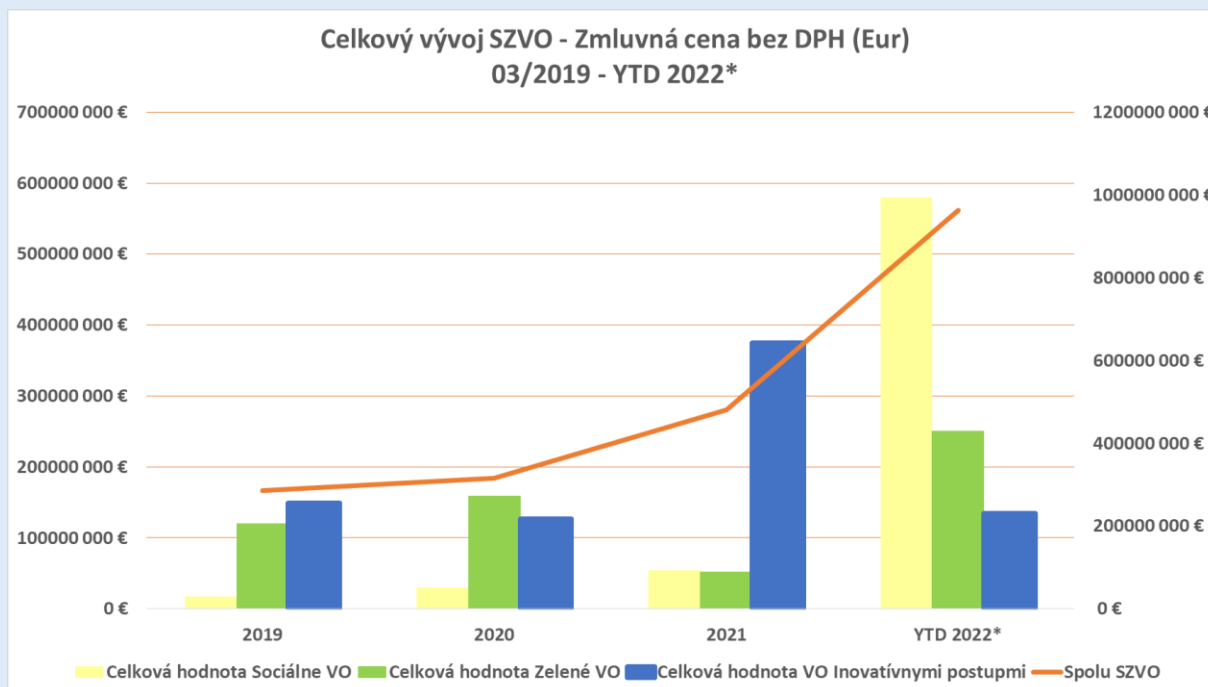
* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadane formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

2. Hodnota vyhlásených verejných obstarávaní, pri ktorých boli uplatnené sociálne a zelené aspekty alebo inovatívne postupy

NEPROJEKTOVÉ vs. PROJEKTOVÉ OBDOBIE Zmluvná cena - vyhlásených VO v rokoch 2019 až 2022*

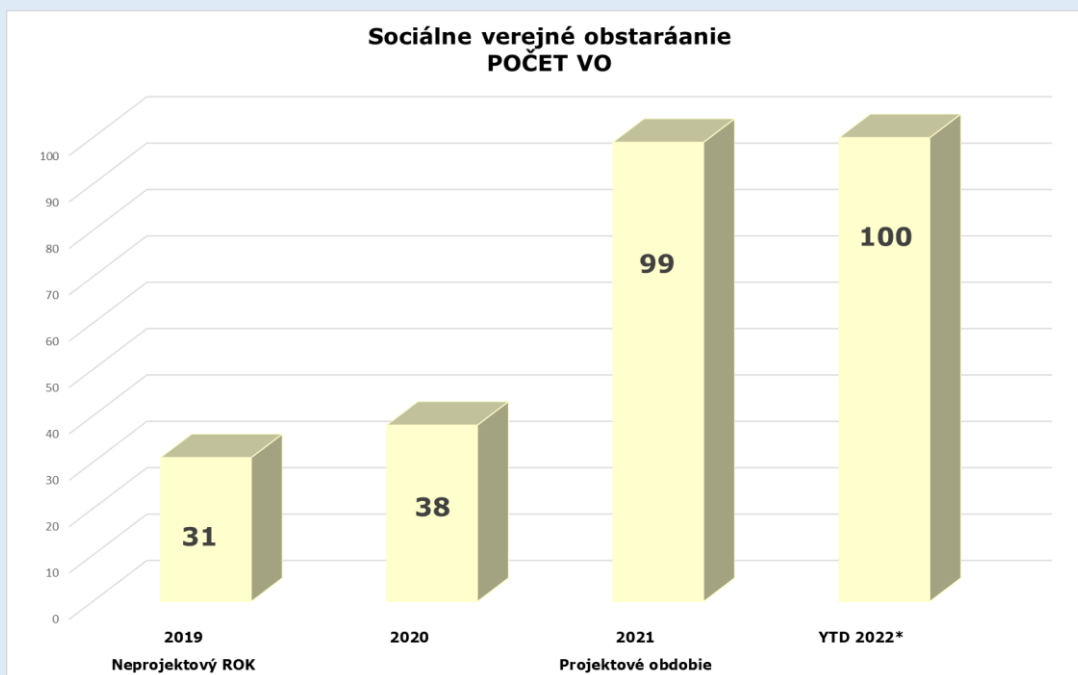
Spoločensky zodpovedné VO (sociálne VO + zelené VO + VO inovatívne postupy) Zmluvná cena bez DPH (Eur)	Neprojektové ROK	Projektové obdobie			Celkom-OBDOBIE (neprojektové + projektové)	Celkom-PROJEKT
	2019	2020	2021	YTD 2022*	[03/2019 - YTD 2022*]	[03/2020 - YTD 2022*]
Celková hodnota Sociálne VO	16 859 304 €	29 274 759 €	53 625 205 €	578 758 362 €	678 517 629	661 658 325
Celková hodnota Zelené VO	119 572 529 €	158 666 945 €	51 962 221 €	250 091 367 €	580 293 062	460 720 533
Celková hodnota VO Inovatívnymi postupmi	148 996 980 €	127 158 057 €	374 915 300 €	134 399 475 €	785 469 813	636 472 833
Spolu SZVO	285 428 813 €	315 099 761 €	480 502 726 €	963 249 204 €	2 044 280 505	1 758 851 691

* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadané formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

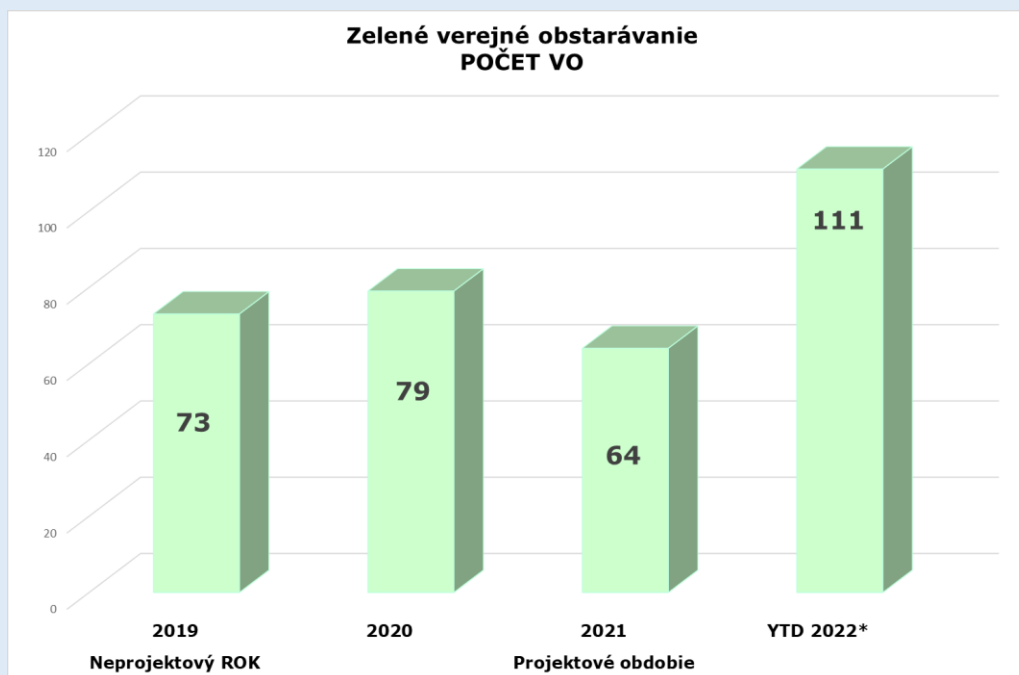

* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadané formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

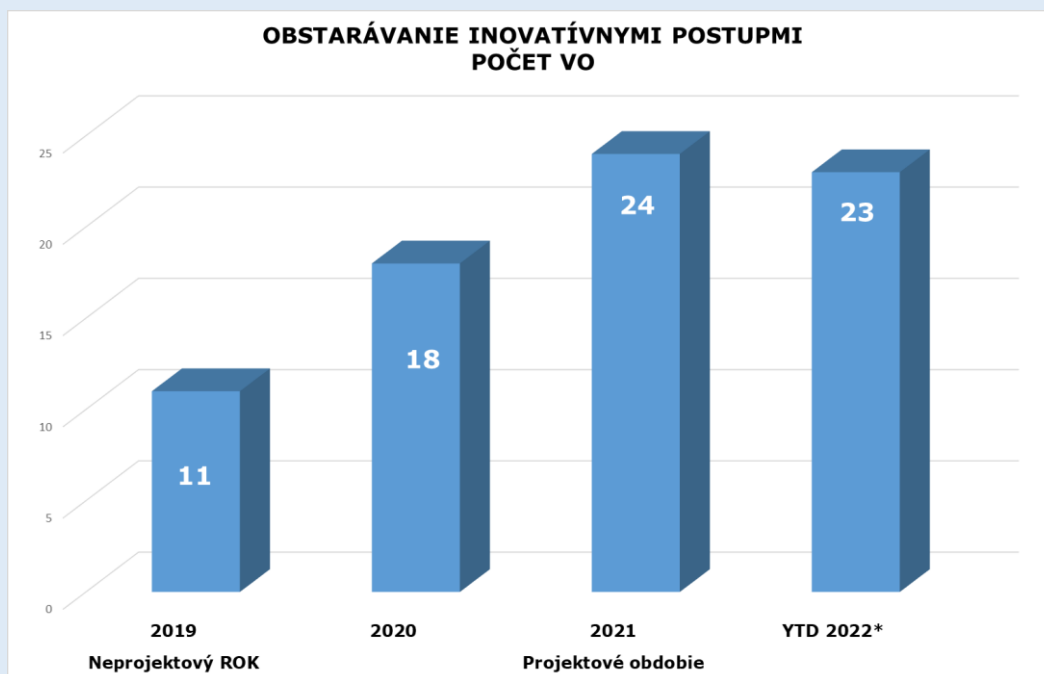
Sociálne verejné obstarávanie má od svojho povinného zavedenia v zákone stúpajúci trend nielen čo do počtu verejných obstarávaní, pri ktorých sa uplatnil sociálny aspekt, ale aj do výšky hodnoty zrealizovaných verejných obstarávaní (zmluvná cena). Predpokladáme, že stúpajúci trend je výsledkom nielen zákonnej povinnosti uplatňovať sociálny aspekt vo verejných zákazkách, ale na nárast počtu a hodnoty verejných obstarávaní so sociálnym aspektom mohli mať vplyv aj vzdelávacie aktivity realizovaného národného projektu, a to konferencie, workshopy, školenia, metodické materiály, články, rozhovory s odborníkmi a pod.

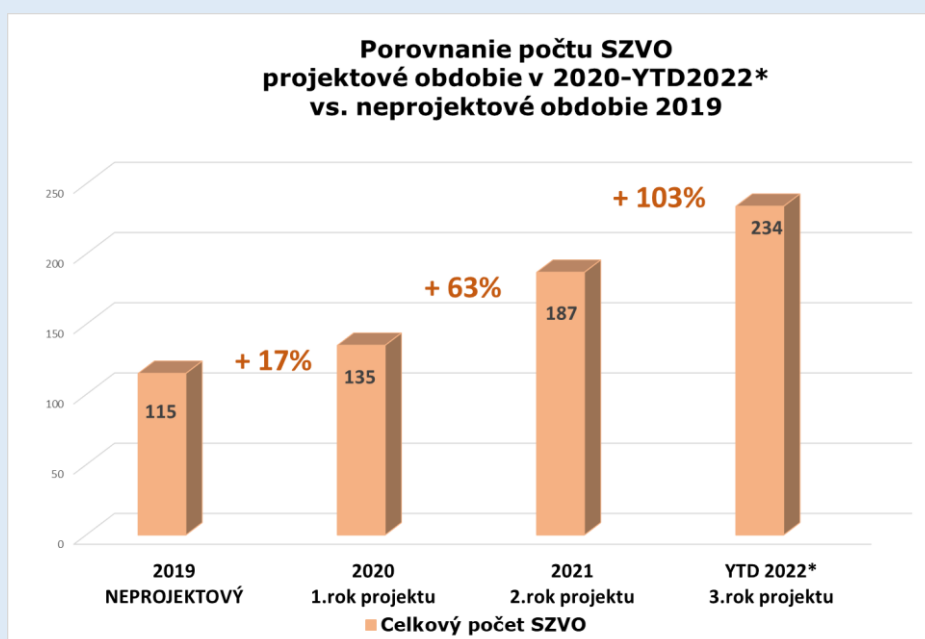
Zelené verejné obstarávanie – Aj keď povinnosť uplatňovať environmentálny aspekt vo verejnom obstarávaní bola do Zákona o verejnom obstarávaní zavedená až od 31.3.2022, napriek miernemu poklesu v druhom projektovom roku, zelené verejné obstarávanie vykazuje rastúci trend. Môžeme preto predpokladať, že vzdelávacie a metodické aktivity, ktoré boli v projekte ZEVO realizované, prispeli k podpore uplatňovania environmentálnych aspektov. V prvom a poslednom projektovom roku vidieť nárast zeleného verejného obstarávania nielen pri počte verejných obstarávaní, ale aj pri zvyšujúcej sa celkovej hodnote zákaziek (zmluvná cena).

Inovatívne obstarávanie sme analyzovali v súvislosti s uplatnením inovatívnych postupov ako sú súťažný dialóg, inovatívne partnerstvo a rokovacie konanie so zverejnením. Aj pri tejto kategórii vidíme stúpajúci trend. Veľmi mierny pokles vidíme v roku 2022, čo môže byť spôsobené uzávierkou dát, a preto môžeme predpokladať, že rastúci trend aj pri ukončenom roku 2022 bude pokračovať.

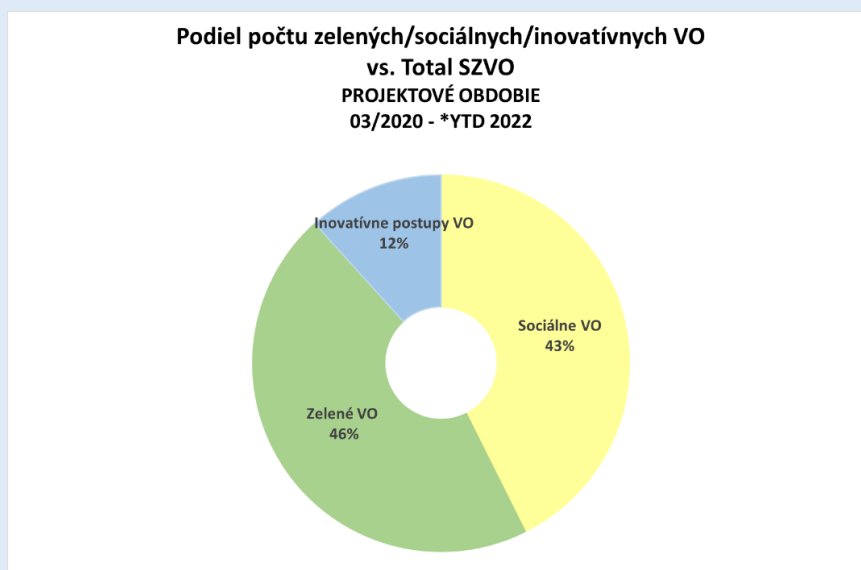

3. Porovnanie počtu Spoločensky zodpovedných verejných obstarávaní SZVO (sociálne + zelené + inovatívne) v jednotlivých projektových rokoch vs. rok 2019 (neprojektový rok)

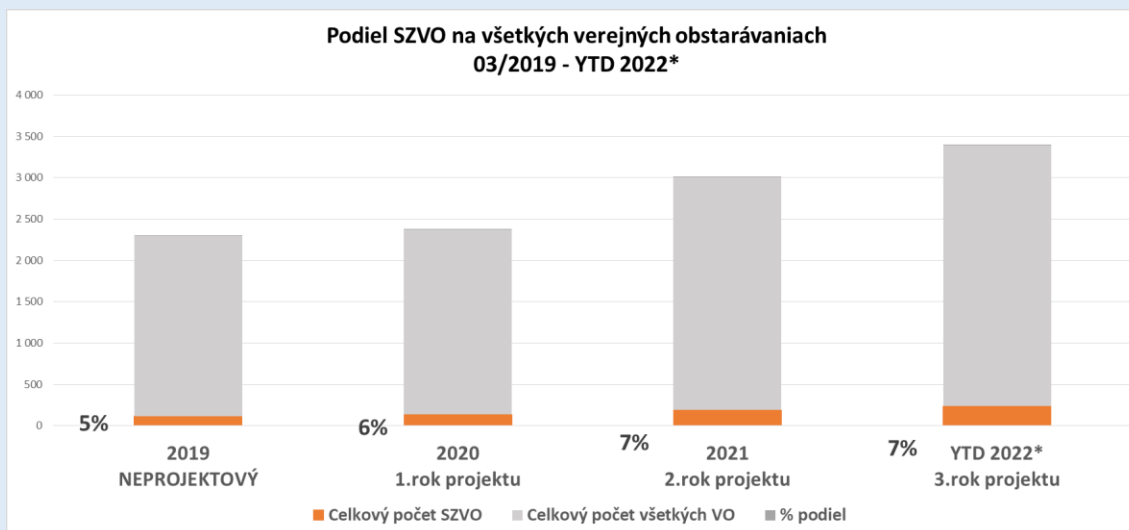
V rámci celkového pohľadu na spoločensky zodpovedné verejné obstarávanie (sociálne, zelené a inovatívne) vidíme vo všetkých rokoch, kedy prebiehal projekt vs. rok 2019, kedy projekt neprebíhal, výrazný nárast.

4. Podiel počtu sociálnych/zelených/inovatívnych verejných obstarávaní vs. celkové spoločensky zodpovedné verejné obstarávanie

Pri analyzovaní celého projektového obdobia od 03/2020 až k 18.11.2022 vidíme, že najväčší podiel zo všetkých zákaziek strategického verejného obstarávania národného projektu tvoria zelené (46%) a sociálne zákazky (43%), najmenšiu časť tvoria verejné obstarávania, pri ktorých sú uplatnené inovatívne postupy (12%).

5. Celkový podiel sociálnych, zelených verejných obstarávaní a inovatívnych postupov na všetkých verejných obstarávaníach počas rokov 2019 – 18.11.2022

* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadané formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

S rastúcim počtom obstarávaní so sociálnym a zeleným aspektom a tiež s rastúcimi obstarávaniami formou inovatívnych postupov sa zvyšuje celkový podiel spoločensky zodpovedného verejného obstarávania na všetkých zákazkách, ktoré sa v rokoch 2019 – 2022 realizovali. K 18.11.2022 tvoria spoločensky zodpovedné verejné obstarávania 7% podiel zo všetkých verejných obstarávaní.

6. Využívanie sociálnych a zelených aspektov vo verejnom obstarávaní – nadlimitné vs. podlimitné zákazky

FINANČNÉ LIMITY - POČET SZVO NEPROJEKTOVÉ vs. PROJEKTOVÉ OBDOBIE

SOCIÁLNE verejné obstarávanie

Celkom-OBDOBIE

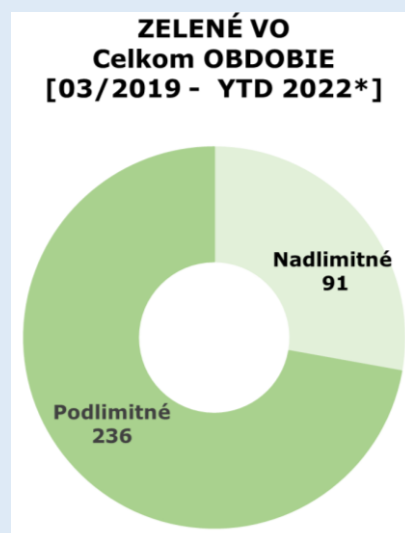
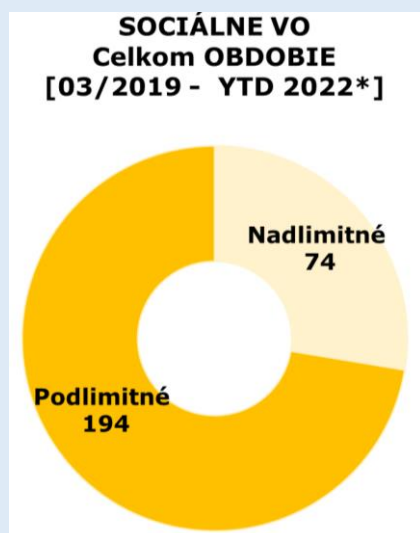
Finančný limit	2019	2020	2021	YTD 2022*	Celkom OBDOBIE [2019 - YTD 2022*]
Nadlimitné	6	8	26	34	74
Podlimitné	25	30	73	66	194
SOCIÁLNE - spolu	31	38	99	100	268

ZELENÉ verejné obstarávanie

Celkom-OBDOBIE

Finančný limit	2019	2020	2021	YTD 2022*	Celkom OBDOBIE [2019 - YTD 2022*]
Nadlimitné	12	21	21	37	91
Podlimitné	61	58	43	74	236
ZELENÉ - spolu	73	79	64	111	327

* Vzorka obsahuje všetky oznámenia o vyhlásení VO, ktoré boli vo Vestníku verejného obstarávania zverejnené od 01.03.2019 do 18.11.2022. Vzorka neobsahuje zákazky zadané formou PRK. Vzorka z databázy platnej k 18.11.2022.

Zaujímavým zistením bolo, že verejní obstarávatelia využívajú sociálne a zelené aspekty viac pri podlimitných postupoch ako pri nadlimitných zákazkách.

Celkovo z dát, ktoré máme z vestníka verejného obstarávania, je možné vidieť, že národný projekt a jeho aktivity vo veľkej miere prispeli k rozširovaniu odborných vedomostí obstarávateľských subjektov, ktorí tak vo väčšej miere uplatňujú sociálne a zelené aspekty vo svojich verejných obstarávaníach.

Budúce aktivity

Vzhľadom k dôležitosti **témy zeleného verejného obstarávania** v súčasnom období úrad, aj po skončení národného projektu, plánuje pokračovať v nastolenom trende vzdelávacích aktivít, prípravy a aktualizácii metodických príručiek a organizovaní workshopov pre verejných obstarávateľov a obstarávateľov v danej téme. Do budúca by sa chcel zamerať na posilnenie prípravnej fázy a fázy po podpise zmluvy. Zároveň úrad plánuje na webovom sídle národného projektu zverejniť v sekcii rozhovory s odborníkmi články zamerané na podporu zeleného verejného obstarávania.

Ďalším z cieľov národného projektu bola aj **podpora sociálneho verejného obstarávania**. Používanie sociálneho hľadiska vo verejnom obstarávaní bolo do 01.01.2020 dobrovoľné, to znamená, že v SR neexistovala žiadna zákonná povinnosť pre jeho uplatňovanie v procese verejného obstarávania. To sa však zmenilo, keď do zákona o verejnom obstarávaní bolo sociálne hľadisko transponované prostredníctvom novely zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Do tejto doby nebol v zákone o verejnom obstarávaní vymedzený ani pojem sociálne hľadisko.

Úrad, počas celého priebehu národného projektu, analyzoval dáta súvisiace s uplatňovaním sociálneho aspektu vo verejných obstarávaníach, nakoľko povinnosť zohľadňovať sociálny aspekt v zákazkách bol do zákona o verejnom obstarávaní zakotvený až od 01.01.2020. V čase, keď nebola zákonom o verejnom obstarávaní stanovená povinnosť jeho aplikácie, bol počet zákaziek so zohľadneným sociálnym aspektom oveľa nižší, ako po dátume 01.01.2020, kedy mali verejní obstarávatelia povinnosť vo svojich verejných obstarávaníach tento aspekt zohľadniť,

a to v zmysle § 10 ods. 7 zákona o verejnom obstarávaní. O stúpajúcom trende používania sociálnych hľadísk v rokoch realizácie projektu, kedy sa konalo množstvo aktivít, ktoré pomáhali ich aplikáciu podporiť, svedčia aj grafy, ktoré sú znázornené v poslednej časti tohto časopisu.

Vzhľadom na vypracovanú [Stratégiu pre sociálne hľadiská vo verejnom obstarávaní na Slovensku 2021 – 2025](#), kde sa úrad zamerával aj na ďalšiu činnosť, bude úrad priebežne vyhodnocovať napĺňanie cieľov a merateľných ukazovateľov, týkajúcich sa najmä realizácie školení a iných vzdelávacích aktivít, vydávania vzdelávacích a iných materiálov, a to až do roku 2025.

Aj po skončení národného projektu sa úrad chce naďalej venovať aktívnej edukácii obstarávateľských subjektov v aplikácii sociálnych hľadísk a realizovať vzdelávacie aktivity a vydávať rôzne dokumenty, ktoré by adresne pomáhali odbornej verejnosti prehlbovať svoje vedomosti v tejto oblasti.

Verejné obstarávanie inovatívnych riešení, resp. inovatívne obstarávanie sa v SR určite v mnohých ohľadoch posunulo. Vplyv a potreba aplikácie sekundárnych politík v rámci verejného obstarávania je nespochybniteľná a nie je tomu inak ani v prípade inovácií. Úrad, v priebehu trvania národného projektu, zaznamenal nárast počtu inovatívneho obstarávania, a to ako v inovatívnych prvkoch vykazujúcich zo strany jednotlivých verejných obstarávateľov a obstarávateľov pri posudzovaní vlastných verejných obstarávaní, tak aj nárast v používaní inovatívnych postupov, konkrétne súťažný dialóg a rokovacie konanie so zverejnením. Úrad v ďalšom období plánuje pokračovať vo vzdelávacích, ako aj rozvojových aktivitách v danej téme.

Užitočné odkazy

- Oznámenie Komisie „Sociálne nakupovanie – Príručka o zohľadňovaní sociálneho hľadiska pri verejnom obstarávaní (2. vydanie)“
<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>
- Political guidelines for the next European Commission 2019-2024
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf
- Agenda 2030
<https://agenda2030.statistics.sk/Agenda2030/indikatory-globalna-uroven-ciel-5/>
- Európsky inštitút pre rodovú rovnosť – Rodovo zodpovedné verejné obstarávanie
[Gender-responsive Public Procurement | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://gender-responsive-public-procurement.europa.eu/)
- Index rodovej rovnosti 2020: Slovensko
[Gender Equality Index 2020: Slovakia | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://gender-equality-index-2020.slovakia.europa.eu/)
- Gender Equality Forum 2022 -
[Inspiration | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](https://gender-equality-forum-2022.europa.eu/)
- Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021-2027 a Akčný plán rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027
https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25845/1?fbclid=IwAR0LIQps8HiHGNvgXtAiEj3pBaysrvo83mnnencO6Fz_aDszDwX_zA7FEAE
- Antidiskriminačný zákon
<https://www.slov-lex.sk/pravnepredpisy/SK/ZZ/2004/365/20160102.html>
- Zákoník práce
<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/311/20221201.html>
- Ústava SR
<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1992/460/20210101>
- Gender –responsive public procurement: step by step toolkit/GRPP in EU
<https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/grpp>
- Promoting gender equality through public procurement: Challenges and good Practices
https://www.oecd-ilibrary.org/governance/promoting-gender-equality-through-public-procurement_5d8f6f76-en
<https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/grpp/five-reasons-why-gender-responsive-public-procurement-crucial-eu-context?lang=es>